
VÍNO V BIBLI

**Biblická štúdia
o požívaní alkoholických nápojov**

Skrátená verzia

Samuele Bacchiocchi

Predslov:
Sarah F. Ward

VENOVANÉ všetkým kresťanom,
ktorí v Písme nachádzajú morálne presvedčenie
k abstinencii od intoxikačných látok
a ktorí pomáhajú aj iným robiť podobne.

Názov anglického originálu: Wine in the Bible
© Samuele Bacchiocchi, Biblical Perspectives, 1989
Slovenské vydanie: © Sion plus n.o., 2008

ISBN 978-80-89351-02-2

OBSAH

Predslov	5
Úvod	6
I. Pohľad na problém alkoholizmu	10
Kresťanská zodpovednosť	10
Tri hlavné pohľady	12
Zhrnutie.....	15
II. Význam slova „vino“	16
Význam slova „vino“ v angličtine.....	16
Význam latinského Vinum	18
Význam gréckeho Oinos.....	18
Význam hebrejského Jajin	21
Zhrnutie.....	23
III. „Vino“ v biblickej perspektíve	24
Biblické schvaľovanie nekvaseného vína	24
Biblické odmietanie kvaseného vína	30
Zhrnutie.....	33
IV. Uchovávanie hroznej šťavy	34
Uchovávanie fermentovaného vína	34
Uchovávanie hroznej šťavy.....	37
Zhrnutie.....	44
V. Ježiš a vino	46
Svadba v Káne	46
Nové vino v nových kožiciach	49
Je staré vino lepšie?.....	51
Bol Ježiš žráč a pijan?	53
Vino pri večeri Pánovej.....	55
Zhrnutie.....	58

VI. Víno v apoštolskej cirkvi	60
Skutky ap. 2:13: „Naplnení sladkým vínom“	60
Efežanom 5:18: „Neopíjajte sa vínom“	61
1. Timotejovi 5:23: „Užívaj po troche vína pre svoj žalúdok“ ...	63
Výzvy k abstinencii	65
Záver	72

PREDSLOV

SARAH F. WARD

V spoločnosti je už dlho žiadaná zrozumiteľná a jednoznačná práca pojednávajúca o požívaní alkoholických nápojov z pohľadu Biblie. Takúto prácu nám Dr. Samuele Bacchiocchi ponúka vo svojej knihe Víno v Biblii. Prezentuje v nej starostlivo preskúmané a zdokumentované výsledky svojho štúdia. Je to odborná práca napísaná veľmi ľahko čitateľným štýlom. Sporným pasážam sa autor venuje s dôkladnou pozornosťou.

S vďačnosťou pochvalujem Dr. Bacchiocchiho za jeho rozsiahle a neúnavné úsilie pri publikovaní knihy Víno v Biblii. Zvlášť oceňujem jeho ochotu investovať dodatočný čas a snahu pri tomto projekte na publikovanie tejto skrátenej verzie, ktorá bude zrejme zvlášť prospešná pre tých, ktorí sú príliš zaneprázdnení, aby si prečítali jeho 300-stranovú knihu. Som prekvapená, koľko toho dokázal vtesnať do týchto 74 strán.

Publikácia Víno v Biblii je určite „nutnosťou“ pre kresťanov a najmä pre tých, ktorí zastávajú vedúce služby v cirkvi. S ohľadom na zákernú povahu alkoholu a spúšť, ktorú za sebou zanecháva pri ustavičnom ruínaní miliónov životov, je naliehavo nutné, aby kresťanský svet znovu preskúmal biblické učenie o alkohole. To si vzápätí vyžiada prispôbenie vieroučného presvedčenia a praxe mnohých kresťanov. Cirkev má možnosť a zodpovednosť vyzývať svojich členov k životu totálnej abstinencie založenom na výslovných biblických princípoch. Je mojou vrúcnu túžbou, aby táto knižka pomohla cirkvi splniť túto dôležitú zodpovednosť.

Sarah F. Ward

*Poradkyňa pre výučbu o narkotikách
a predsedkyňa vzdelávacieho výboru
Národnej únie žien kresťanskej sriednosti*

ÚVOD

Keď vyšla z tlačiarne moja kniha *Víno v Biblii*, v marci 1989, neočakával som, že bude tak vrelo prijatá v kresťanskej komunite všeobecne. Reakcia prevýšila moje najlepšie očakávania natoľko, že kniha si vynútila trojnásobnú dotlač v priebehu jedného roku.

Knihu priaznivo zhodnotilo viac než sto odborníkov rôznych denominácií. Niekoľko vedúcich činiteľov cirkví sa obrátilo na *Biblical Perspectives* so snahou dojednať možnosť ponúkajúcej tejto knihy svojmu kazateľskému alebo vzdelávaciemu personálu.

Početné evangelikálne časopisy si vyžiadali povolenie na publikovanie výňatkov z knihy. To všetko naznačuje, ako hlboko je vnímaný problém alkoholizmu nielen v spoločnosti všeobecne, ale aj v kresťanskej komunite.

Požiadavky na skrátenú verziu. Niekoľko mesiacov ma kazatelia, lekári, učitelia i laickí čitatelia knihy *Víno v Biblii* pobádali k príprave skrátenej verzie tejto knihy pre hromadnú distribúciu. To, čo dopomohlo k môjmu rozhodnutiu podujat sa na tento projekt, bol láskavý list, ktorý mi poslala Sarah F. Ward, predsedkyňa Národného výboru vzdelávania pre Úniu žien kresťanskej striedmosti.

Povzbudenie, ktoré som od slečny Ward dostal, ma napokon priviedlo k príprave tohto skráteného vydania *Vína v Biblii* s rovnakým titulom. Chcel by som jej vyjadriť svoju úprimnú vďačnosť za toto povzbudenie, aj za vybavenie sponzorstva Národného výboru vzdelávania pre Úniu žien kresťanskej striedmosti.

Metóda. Metóda, ktorú som pri skracovaní použil spočívala v sumarizácii prvých šiestich kapitol knihy, pričom som viac-menej vynechal technickú analýzu textov a dokumentov. To znamená, že táto kniha poskytuje súhrn môjho bádania, ale kvôli stručnosti je v nej vynechaných veľa hodnotných dokumentov a analýz. Čitateľom, ktorí majú záujem, odporúčam prečítať neskrátenú verziu tejto knihy kvôli plnšiemu pochopeniu mnohých textov a diskutovaných záležitostí.

Dôvody pre moje bádanie. Epidemické rozšírenie požívania alkoholu všeobecne v americkej spoločnosti a zvlášť v kresťanských komunitách vo mne vyvolalo silnú snahu zvýšiť citlivosť kresťanského svedomia zvlášť v morálnom aspekte pitia.

Keď som začal čítať literatúru z tejto oblasti, čoskoro bolo zrejmé, že za túto alkoholickú epidémiu nesú nemalú zodpovednosť kresťanské cirkvi, pretože prostredníctvom svojich vieroučných zásad, učenia a kázania dokážu ovplyvňovať morálne hodnoty a praktiky spoločnosti viac než akákoľvek iná inštitúcia. Väčšina zo 100 miliónov alkoholikov v Amerike sú návštevníci kostolov, ktorí sú presvedčení, že Biblia schvaľuje mierne užívanie alkoholických nápojov. Mierne pitie spravilo z 18 miliónov Američanov nemiernych pijanov, (ktorí nepoznajú mieru), pretože alkohol je návyk vytvárajúce narkotikum oslabujúce schopnosť človeka pre sebaovládanie.

Z môjho pohľadu riešenie alkoholového problému medzi kresťanmi spočíva nielen v pochopení negatívnych účinkov pitia na fyziologickú a sociálnu oblasť života, ale tiež v pochopení pozitívnych princípov a výziev týkajúcich sa pitia, ktoré nám zanechal Boh vo svojom Slove. Toto presvedčenie ma viedlo k tomu, aby som strávil nemalý čas skúmaním, čo učí Biblia o požívaní alkoholických nápojov.

Osobná skúsenosť. Keď hľadím späť na chvíle, ktoré som strávil pri tomto skúmaní, môžem úprimne povedať, že to bola pre mňa doslova oči otvárajúca skúsenosť. Stručne spomeniem niektoré osobné objavy, ktoré vyvstávajú v mojej mysli.

Bol som prekvapený zistením, že slovo víno v štyroch jazykoch – wine v angličtine, vinum v latinčine, oinos v gréčtine a jajin v hebrejčine – bolo historicky používané na označenie šľavy z hrozna, či už kvasenej alebo nekvasenej. Keď som aplikoval toto zistenie na biblické zmienky o víne, bol som príjemne prekvapený faktom, že pozitívne zmienky o „víne“ sa týkajú nekvasenej a neintoxikačnej hrozrovej šľavy, kým negatívne zmienky sa týkajú kvaseného a intoxikačného vína.

Ďalším prekvapivým objavom boli biblické pasáže, ktoré odsudzujú nielen zneužívanie vína, ale aj jeho akékoľvek užívanie. V 3. kapitole si ukážeme, že v Starom i Novom zákone je viacero

pasáží, ktoré odsudzujú víno ako také, bez ohľadu na používané množstvo.

Štúdium o uchovávaní vína v starom svete bolo tiež veľmi poučné. Na svoje prekvapenie som zistil, že starovekí ľudia mali oveľa viac poznatkov v umení konzervovania ovocia a vín, než sa všeobecne predpokladá. Ako sa dozvieme v 4. kapitole, starovekí pisatelia píšú, že uchovávanie nekvasenej hroznovej šťavy bolo niekedy jednoduchšie než uchovanie fermentovaného vína. Ako si ukážeme, na uchovanie nekvasenej hroznovej šťavy sa používali rozmanité techniky.

Veľa mi odhalilo aj štúdium významných Ježišových príbehov a rozprávání o víne, ktoré uvádzam v 5. kapitole. Keď som preskúmal každú pasáž gramaticky, kontextovo a historicky, jasne som pochopil, že ani jeden z nich nenaznačuje, že Ježiš požíval alkoholické nápoje alebo schválil ich požívanie svojim nasledovníkom.

Najohromujúcejším aspektom celého tohto skúmania bolo štúdium prezentované v 6. kapitole, týkajúce sa apoštolských výziev k duševnej ostražitosti a fyzickej abstinencii. Na moje prekvapenie som zistil, že niektoré z najjasnejších apoštolských výziev k abstinencii boli preložené prostým významom „striednosť“ alebo „triezvosť“, podľa všetkého na ošetrovanie mierneho pitia. Takéto nepresné preklady uviedli do omylu mnoho úprimných kresťanov v presvedčení, že Biblia učí miernosť namiesto úplnej abstinencie.

Autorova nádej. Je mojou vrúcnu túžbou, aby táto štúdia – ovocie úprimného bádania, pomohla mnohým kresťanom zo všetkých denominácií lepšie pochopiť a prijať fakt, že požívanie alkoholických nápojov je nielen fyzicky škodlivé, ale aj biblicky a morálne nesprávne; že predstavuje prestúpenie Božieho princípu, ktorý nám dal na zaistenie nášho fyzického, mentálneho a duchovného zdravia.

Ak chceme efektívne bojovať proti verejnemu nepriateľovi číslo jeden, musíme si vybudovať úplne nový kultúrny vzťah k alkoholu tak, že ho uznáme za to, čím je – nebezpečná droga. Som presvedčený, že takýto nový kultúrny vzťah k alkoholu si vybudujeme najlepšie opätovným nájdením biblického imperatívu k ab-

stinencii. Jedine akceptovaním tohto biblického imperatívu budú kresťania morálne nútení abstinovať od intoxikačných látok a pomáhať ostatným robiť podobne.

Ak nie je uvedené inak, biblické texty sú dôsledne citované zo slovenského prekladu prof. Roháčka.

POHLAD NA PROBLÉM ALKOHOLIZMU

Požívanie alkoholických nápojov sa stalo pre americkú verejnosť nepriateľom číslo jeden, ktorý si ročne vyžiada 117 miliárd dolárov a aspoň 100 tisíc obetí na životoch, čo je 25 násobok toho, čo spôsobujú všetky ilegálne drogy dokopy.¹ Skutočné škody spôsobené alkoholom preyšujú akékoľvek štatistické odhady smrtí, telesných postihnutí alebo čísel v dolároch. Gallupov prieskum z roku 1987 naznačuje, že každá štvrtá rodina má problémy s alkoholom.² To znamená, že viac než 61 miliónov Američanov postihujú problémy spojené s alkoholom, ako napr. retardované deti, rozvody, násilie v domácnosti, rôzne formy zločinov, choroby a smrť.

KREŠŤANSKÁ ZODPOVEDNOSŤ

Kresťanské cirkvi nesú značnú zodpovednosť za neodhadnuteľné ľudské a ekonomické škody spôsobené alkoholom, pretože prostredníctvom svojich vieroučných zásad, učenia a kázania dokážu ovplyvňovať morálne hodnoty a praktiky spoločnosti viac, než akákoľvek iná inštitúcia. Napríklad začiatkom 20. storočia evangelikálne cirkvi zohrali významnú úlohu pri presadzovaní osemnásteho dodatku k Ústave Spojených štátov, ktorý dňa 16. januára 1919 postavil mimo zákon „výrobu, predaj alebo prevoz“ alkoholických nápojov.

Avšak od zrušenia tohto zákazu v r. 1933 väčšina cirkví upustila od svojho presvedčenia o úplnej abstinencii a namiesto toho začala podporovať miernosť v pití. Toto stanovisko spočíva na presvedčení, že Písmo schvaľuje mierne požívanie alkoholických nápojov. Žiaľ, miernosť priviedla viac než 18 miliónov Američanov k pitiu bez miery, pretože alkohol je návyk vytvárajúce narkotikum, ktoré oslabuje schopnosť človeka pre sebaovládanie.

1. Túto štatistickú informáciu poskytol National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism a je citovaná z diela „Coming to Grips with Alcoholism,“ *U. S. News and World Report* (November 30, 1987): 56.

2. Tamtiež.

Jerry Dunn, ktorý je autoritou pre styky s alkoholikmi vo svojej knihe *God Is for the Alcoholic (Boh je pre alkoholika)*, rozpráva príbeh o človeku, ktorý často prichádzal tackajúco do jeho misijnej organizácie Open Door Mission for alcoholics v Omahe, štát Nebraska, ktorý s prstom trasúcim sa pred jeho tvárou hovoril: „Jerry! To je v poriadku, že pijem. Tak sa píše v Biblii! Vyzývam ňa, aby si mi ukázal, kde v Biblii je napísané, že nemôžem piť.“³

Hnutie striedmosti. História hnutia striedmosti v Amerike naznačuje, že presadzovanie úplnej abstinencie s najväčším nadšením prijímali a podporovali tie evangelikálne cirkvi, ktoré sa stavali za úplnú abstinenciu. Boli medzi nimi Baptisti, Metodisti, Kongregacionalisti, Noví Presbyteriáni, Armáda spásy, niektoré hnutia svätosti a Cirkev adventistov siedmeho dňa. Ich vrúcna odhodlanosť bola inšpirovaná presvedčením, že Písmo učí abstinenciu od intoxikačných nápojov, nie len miernosť v ich užívaní. Ostatné cirkvi, ktoré nezdieľali rovnaké presvedčenie, ako napr. Episkopáli, Luteráni, Nemeckí reformovaní, Starí Presbyteriáni, boli „najmenej nadšení pre hnutie striedmosti“ – ako to John Merrill opisuje v článku „The Bible and the American Temperance Movement,“ publikovanom v *Harvard Theological Review*.⁴

Nárast v spotrebe čistého alkoholu na osobu z cca 5,5 litra ročne počas zákazu na dnešných viac než 11 litrov ročne⁵, môže mať priamu (inverznú) súvislosť s úpadkom hnutia striedmosti. Zdá sa, že tento úpadok ovplyvnilo postupné upúšťanie väčšiny cirkví od presvedčenia o úplnej abstinencii ako biblického učenia, prinajmenšom v praxi.

Biologická alebo biblická etika? Tí cirkevní vodcovia, učenci a kresťania, ktorí ešte stále zastávajú úplnú abstinenciu, to často

3. Jerry Dunn, *God is for the Alcoholic* (Chicago, 1986), str. 87.

4. John L. Merrill, „The Bible and the American Temperance Movement: Text, Context and Pretext,“ *Harvard Theological Review* 81,2 (April 1988): 165.

5. Zdroj informácie o spotrebe alkoholu na osobu pochádza z Rutgers University Center for Alcoholic Studies, a bola publikovaná v diele Steve Olson, *Alcohol in America* (Washington, D. C., National Academy Press, 1985), str. 2

robia na báze takzvanej biologickej etiky, a nie biblickej etiky, teda na báze svojho znepokojenia z hrozby, ktorú alkohol predstavuje pre ľudský život (*bio-lógia*=štúdium života), a nie na základe svojho presvedčenia, že požívanie alkoholických nápojov je morálne a biblicky nesprávne.

Áno, je veľmi dôležité informovať ľudí o škodlivých účinkoch alkoholických nápojov na ich zdravie, vlastný imidž, rodinu a spoločnosť. Takéto poznanie však neposkytuje pôsobivú motiváciu pre človeka, aby sa stal alebo zostal abstinentom. *Kresťan bude dohnaný k abstinencii od intoxikačných látok len ak pochopí, že pitie je nielen škodlivý návyk, ale že je takisto prestúpením Božích zásad, ktoré majú zaručiť naše zdravie a svätosť.*

Masívna školiaca kampaň o nebezpečnosti fajčenia cigariet neeliminuje fajčenie. Stále je tu asi 40 miliónov Američanov, ktorí sa rozhodli prefajčiť si zdravie namiesto toho, aby s týmto zlovykom skoncovali. To ukazuje, že biologická etika sama osebe nestačí. Podobne ani školenie ľudí o fyziolo- sociálnych účinkoch alkoholu nespôsobí podstatné zredukovanie alkoholizmu ani v cirkvi, ani v spoločnosti ako celku.

Dôvodom toho je padlá ľudská prirodzenosť opísaná Pavlom týmito slovami: „Lebo nerobím toho, čo chcem, ale činím to, čo nenávidím... Biedny ja človek! Kto ma vytrhne z tela tejto smrti?!“ (Rimanom 7:15, 24). Dlhá a smutná história ľudského rodu ukazuje, že kvôli okamžitému pôžitku budú ľudia lipnúť na tom, o čom vedia, že napokon zničí nielen ich blaho ale aj blaho celej spoločnosti.

To všetko znamená, že náš kresťanský postoj k pitiu musí byť zakorenenejší nielen na negatívnych účinkoch alkoholu na fyzikálno-sociálne aspekty života, ale predovšetkým na pozitívnych zásadách a radách, ktoré nám o tom zanechal Boh vo svojom Slove. Definícia nášho kresťanského postoja k pitiu sa musí začať načúvaním toho, čo o tom hovorí Boh vo svojom Slove a až potom toho, čo nám hovoria vedecké výskumy o účinkoch alkoholu.

TRI HLAVNÉ POHLADY

Čo učí Biblia o pití alkoholu? Keď som začal študovať biblické učenie o užívaní vína, čoskoro mi bolo zrejmé, že Biblia pojednáva

o tomto predmete zdanlivo protirečivým spôsobom. Na jednej strane Biblia otvorene odmieta požívanie vína (Leviticus 10:8–11; Sudcov 13:3, 4; Príslovia 31:4, 5; 23:31; 20:1; Habakuk 2:5; Efežanom 5:18; 1. Timotejovi 3:2, 3), kým na druhej strane nadšene *schvaluje* jeho požívanie ako Božie požehnanie pre ľudí (Genesis 27:28; 49:10–12; Žalm 104:14, 15; Izaiáš 55:1; Ámos 9:13; Ján 2:10, 11). Na vysvetlenie tohto zdanlivého rozporu boli sformulované tri hlavné riešenia. Označíme ich ako miernostné, abstinenčné a zákazové.

Miernostný pohľad. Obhajcovia miernosti tvrdia, že kľúčom k pochopeniu je *množstvo*. Argumentujú tým, že Písmo odsudzuje *nemierne požívanie* alkoholických nápojov, ale schvaluje ich *mierne požívanie*. Tento pohľad je založený na predpoklade, že Biblia pozná len fermentované víno, ktoré považuje za Božie požehnanie, ktoré sa môže voľne užívať s mierou. Z toho vyplýva, že akékoľvek odsúdenie vína v Biblii sa nevzťahuje na druh vína (alkoholické), ale na spotrebované *množstvo*.

Tento pohľad, ako si ukážeme, diskreditujú *lingvistické, konceptuálne a etické* úvahy. *Lingvisticky* vzaté, hebrejské a grécke slová pre „víno“ (*jajin* a *oinos*), ktoré sú v Písme jednotne prekladané ako „víno“, sa môžu vzťahovať aj na nefermentovanú hroznovú šťavu, aj na fermentované víno.

Z *konceptuálneho* hľadiska, Písmo odsudzuje i odporúča víno, bez ohľadu na používané množstvo. Víno je odsudzované ako „zradné“ (Habakuk 2:5) a ako „posmievač“ (Príslovie 20:1), ako také, ktoré „poštípe ako had a bodne ako bazilišek [zmija]“ (Príslovie 23:32). Aby sme sa vyhli hanbe a utrpeniu následkom pitia fermentovaného vína, Písmo nám radí nie miernosť, ale totálnu abstinenciu: „Nehľad na víno“ (Príslovie 23:31). Dôvod pre tento absolútny zákaz je nepochybne fakt, že zízanie na niečo príťažlivé je prvým krokom k tomu, aby sme mali na tom účasť.

Eticky vzaté, Pán Boh by sotva odporučil miernu konzumáciu alkoholických nápojov, keď pozná ich škodlivé účinky. Miernosť znižuje, ale neeliminuje škodlivé účinky alkoholu. To isté platí pre fajčenie. Fajčenie len polovice balíčka cigariet denne zredukuje, ale neeliminuje škodu z tabaku. Je absurdné a nebezpečné predstaviť si, že

by Boh schválil a odporučil mierne užívanie látky, ktorá intoxikuje náš organizmus, bez ohľadu na konzumované množstvo.

Abstinenčný pohľad. Mnohí konzervatívni kresťania, ktorí sa stavajú za totálnu abstinenciu, sa pokúšajú vyriešiť zdanlivý rozpor medzi biblickým schvaľovaním a neschvaľovaním „vína“ argumentom, že pozitívne odkazy predstavujú Boží súhlas vynútený ľudskou slabosťou a nie priame Božie schválenie. Inými slovami, Pán Boh neschválil, ale pripustil užívanie alkoholických nápojov v minulých časoch nevedomosti, podobne ako otroctvo alebo mnohoženstvo. Podľa tohto pohľadu abstinencia nie je výslovné biblické učenie, ale skôr prezieravosť z hľadiska zničujúceho dopadu konzumácie alkoholu v našej spoločnosti.

Tento pohľad diskreditujú tie pasáže Písma, ktoré opisujú „víno“ (*jajin*) nie ako Boží ústupok, ale ako Božie požehnanie pre potešenie ľudí. Napríklad Žalm 104:14, 15 hovorí: „Dávaš [Bože], aby rástla tráva hovädú a bylina na službu človeka, aby tak vyvodil chlieb zo zeme. A víno [*jajin*] obveseľuje srdce smrteľného človeka, aby sa skvela tvár nad olej, a pokrm posilňuje srdce človeka.“ Tu sa „víno“ spája s pokrmom a olejom ako základné Božie požehnanie, ktoré sa teší Božiemu súhlasu.

Podobne u Izaiáša 55:1 sa Božia bezplatná ponuka milosti spája s bezplatným prijímaním vody, vína a mlieka: „Hoj, všetci žízniví, podte k vodám, a vy, ktorí nemáte peňazí, podte, kupujte zbožie a jedzte! Podte, kupujte bez peňazí a bez platu, víno [*jajin*] a mlieko!“ Fakt, že „víno a mlieko“ sú tu spojené ako symboly dobrých a uspokojujúcich duchovných úžitkov, znovu predpokladá, že „víno“ (*jajin*) nebolo len pripustené, ale schválené.

Tieto texty, odporúčajúce víno ako Božie požehnanie pre radosť veriacich stoja v ostrom kontraste voči tým pasážam, ktoré označujú víno ako „zradné“ (Habakuk 2:5) a „posmievač“, ktoré napokon „poštípe ako had a bodne ako bazilišek [zmija]“ (Príslovie 20:1; 23:32). Tieto dve zdanlivo protirečivé zbierky veršov sa nedajú uviesť do súladu na báze množstva požitého vína, pretože Písmo odporúča a [inde] odsudzuje víno ako také, bez ohľadu na požitú množstvo. Riešenie nespočíva ani v nazeraní na pozitívne zmienky o víne ako na Božie

pripustenie namiesto schvaľovania, pretože, ako sme si ukázali, víno je často prezentované spolu s pokrmom ako Božie požehnanie pre ľudí. Riešenie spočíva, ako si ukážeme, v pochopení, že hebrejské a grécke slová (*jajin* a *oinos*), ktoré sú bez rozdielu prekladané ako „víno“, môžu predstavovať aj nefermentovanú hroznovú šťavu, aj fermentované víno.

Zákazový pohľad. Najuspokojivejšie riešenie zdanlivého rozporu medzi biblickým schvaľovaním a neschvaľovaním vína môžeme nájsť v dvojakom význame hebrejského a gréckeho výrazu pre víno (*jajin* a *oinos*), ktoré sa v histórii používalo na označenie fermentovaného i nefermentovaného vína. Takže „víno“, ktoré Boh schvaľuje je nefermentovaná hroznová šťava a „víno“, ktoré neschvaľuje je fermentované a opojné. Podľa tohto pohľadu, ktorý nazveme „zákazový pohľad“, sú alkoholické nápoje v Písme dôsledne zakázané ako nevhodné pre ľudskú konzumáciu. Podieľať sa na ich požívaní je nielen nezdravé, ale tiež nemorálne, pretože to predstavuje porušenie biblických zásad určených na zaistenie nášho zdravia a svätosti. Toto je pohľad, ktorý som prijal za vlastný – po starostlivom preskúmaní všetkých biblických zmienok o pití „vína“.

Pri prezentovaní výsledkov môjho bádania chcem vyjadriť svoju vďačnosť mnohým odborníkom, ktorí rozšírili moje pochopenie tohto komplexného a životne dôležitého predmetu. I keď sa často odvolávam na ich výskum a vyjadrujem im svoje uznanie, pohľady a závery prezentované v tejto práci sú moje vlastné a prijímam za ne plnú zodpovednosť.

ZHRNUTIE

Postupné upúšťanie od biblického postoja totálnej abstinencie narastajúcim počtom cirkví prispelo k rozmachu alarmujúceho problému alkoholizmu v našej dobe. Je preto imperatívom, aby sme starostlivo preskúmali, čo učí Písmo o užívaní alkoholických nápojov. Naše skúmanie začneme pohľadom na význam slova „víno“ v Písme a v histórii. Potom budeme skúmať biblické učenie týkajúce sa alkoholických nápojov v Starom zákone, v príklade a učení Ježiša Krista a v apoštolskej cirkvi.

VÝZNAM SLOVA „VÍNO“

Väčšina dnešných slovníkov definuje „víno“ ako „fermentovaný hroznový džús“ alebo „fermentovanú šťavu z hrozna“, a neponecháva miesto pre nekvasenú hroznovú šťavu. Táto všeobecne prijatá definícia „vína“ celkom dobre vysvetľuje, prečo mnohí biblicky založení kresťania dospeli k presvedčeniu, že „víno“ spomínané v Biblii musí byť vo všetkých prípadoch alkoholické. Táto domnienka, známa ako „jedno-vínová teória“, značne poškodila predsudkami štúdium biblického učenia o užívaní alkoholických nápojov a priviedla mnohých úprimných kresťanov k presvedčeniu, že Boh schvaľuje mierne užívanie fermentovaného, opojného vína.

Zdôvodňovanie možno najlepšie logicky ilustrovať nasledovne:

1. Biblia, rovnako ako dnešný anglický jazyk, pozná len alkoholické víno.
2. Víno je chválené v Biblii ako milostivé Božie požehnanie.
3. Preto Biblia schvaľuje miernu konzumáciu alkoholických nápojov.

Problémom takéhoto sylogizmu je, že jeho prvý predpoklad je nesprávny. Moja štúdia ukázala, že Biblia pozná dva zreteľne odlišné hroznové nápoje: prvé *nekvasené* – občerstvujúce a zákonné; druhé *kvasené* – opojné a nezákonné. K tomuto záveru som došiel pozorovaním biblického a historického používania termínu „víno“ počnúc od anglického „*wine*“, potom latinského „*vinum*“, gréckeho „*oinos*“ a napokon hebrejského „*jajin*“. Výsledky tohto pozorovania sú nadmieru jasné: tieto štyri výrazy sa v histórii používali na označenie hroznovej šťavy, či už fermentovanej alebo nefermentovanej.

V tejto knižke môžeme citovať len niekoľko príkladov. Vyčerpávajúcejšie vysvetlenie môžete nájsť v 2. kapitole mojej rovnomennej knihy *Víno v Biblii*.

VÝZNAM SLOVA „VÍNO“ V ANGLIČTINE

Väčšina moderných anglických slovníkov definuje slovo „víno“ ako fermentovanú hroznovú šťavu. Napríklad 7. vydanie univerzitného slovníka *Merriam Webster's Collegiate Dictionary* definuje

„víno“ nasledovne: „fermentovaná hroznová šťava obsahujúca rôzne percento alkoholu.“ V tejto modernej definícii nie je žiadna zmienka o nekvasenej hroznovej šťave ako o jednom z možných významov „vína“.

Klasický dvojaký význam. Tento obmedzený význam slova „víno“ predstavuje odklon od klasickejšieho dvojakého významu tohto slova, ktoré označuje kvasenú i nekvasenú hroznovú šťavu. Na overenie tohto faktu stačí nazrieť do niektorého zo starších slovníkov. Napríklad *Funk & Wagnalls New „Standard“ Dictionary of the English Language* z roku 1955 definuje „víno“ nasledovne: „1. Fermentovaná šťava z hrozna: vo voľnom jazyku šťava z hrozna – či už fermentovaná alebo nie.“ Táto definícia ukazuje, že pred päťdesiatimi rokmi sa v bežnej reči slovom „víno“ označovala „šťava z hrozna – či už fermentovaná alebo nie.“

Dvojaký význam slova „víno“ je ešte samozrejmejší v starších anglických slovníkoch. Napríklad *Webster's Dictionary* z roku 1828 definuje slovo „mušt“ ako „*nové víno* – víno vytlačené z hrozna, ale nie kvasené.“¹ V slovníku *Lingua Britannica Reformata or A New English Dictionary* od Benjamina Marina, vydaného v r. 1748, sa definuje „víno“ nasledovne: „1. šťava z hrozna, 2. liehovina získaná z iného ovocia než hrozna, 3. výpary z vína, keď víno vzruší (zmätie) rozum.“² Je pozoruhodné, že pri prvom význame slova „víno“ je tu „šťava z hrozna,“ bez akejkoľvek zmienky o fermentácii.

Uvedené dvojaké významy vína naznačujú, že keď bol tvorený anglický preklad Biblie *King James Version* (1604–1611), jeho prekladatelia museli chápať „víno“ obojako – ako fermentované i nefermentované. Vzhľadom na tento fakt bolo uniformné prekladanie hebrejského *jajin* a gréckeho *oinos* v *King James Version*, ako „víno“ v tom čase akceptovateľné, pretože v tom čase mohlo toto slovo znamenať buď fermentované alebo nefermentované víno – práve tak, ako pôvodné výrazy tohto slova (*jajin* alebo *oinos*). Avšak dnes, keď slovo „víno“ prijalo výhradný význam ako fermentovaná hroznová

1. Citát uviedol Frederic Richard Lees a Dawson Burns, v *The Temperance Bible-Commentary* (London, 1894), str. xxxvii. Podobné definície sú podané na str. xxxvi až xxxviii.

2. Citát uviedol Charles Wesley Ewing, v *The Bible and Its Wines* (Denver, 1985), str. 1.

šťava, moderné preklady Biblie by mali naznačovať, či text pojednáva o fermentovanej alebo nefermentovanej hrozňovej šťave. Ak neposkytujú toto objasnenie, neinformovaní čitatelia Biblie budú zavedení k presvedčeniu, že všetky zmienky o „víne“ v Biblii sa vzťahujú na fermentovanú hrozňovú šťavu.

VÝZNAM LATINSKÉHO VINUM

Je pozoruhodné, že latinské slovo *vinum*, z ktorého je odvodené anglické slovo „wine“, sa takisto používalo na označenie fermentovanej i nefermentovanej hrozňovej šťavy. Veľký štvordielny latinský lexikón, *Thesaurus Linguae Latinae*, publikovaný v roku 1740, podáva niekoľko definícií pre *vinum*, pričom všetky sú podporené starými rímskymi autormi. Dve z nich sú zvlášť podstatné: *Aigleuces vinum* – („sladké víno“) a *Defrutum vinum* – („varené víno“) – obe označujú nekvasenú hrozňovú šťavu.³ Lexikón ďalej vysvetľuje, že „vinum vocantur ipsae etiam uvae“ – („aj samotné zrnká hrozna sa nazývajú víno“) (*zaužívané tiež v českom jazyku – pozn. prekl.*). Toto konštatovanie podporuje aj Marcus Cato, ktorý opisuje hrozňovú šťavu ako „*vinum pendens*“, čiže „víno visiace na strapcoch“.⁴

Tomáš Akvinský, „anjelsky lekár“ Rímskokatolíckej cirkvi, vysvetľuje, že „hrozňová šťava – *mustum*“ (mušt) sa môže používať pri eucharistii, pretože už „má špecifickú kvalitu vína [*speciem vini*]“.⁵

Predchádzajúce príklady sú dostatočným dôkazom, že latinské slovo *vinum*, rovnako ako aj z neho odvodené anglické *wine*, sa v histórii používalo na označenie buď fermentovanej alebo nefermentovanej hrozňovej šťavy. Ďalšie dokumenty starých rímskych pisateľov podporujúce tento záver budú uvedené v 4. kapitole, kde budeme skúmať starobylé metódy na uchovávanie vína v nekvasenom stave.

VÝZNAM GRÉCKEHO OINOS

Príklady dvojvýznamového používania slova *oinos* sa hojne vyskytujú v sekulárnej gréčtine. Jasný príklad nám poskytuje Aristoteles

3. *Thesaurus Linguae Latinae* (London, 1740), zv. 4, str. 557.

4. Marcus Cato, *On Agriculture* 147, 1.

5. Tomáš Akvinský, *Summa Theologica*, preklad Fathers of the English Dominican Province (New York, 1947), 3. časť, str. 2443.

(384–322 pred n.l.). Vo svojej knihe *Meteorologica*, jasne hovorí o „hrozňovej šťave“ alebo „mušte“ (*gleukos*), ako o jednom z druhov vína: „Totiž niektoré druhy vína [*oinos*], napríklad mušt [*gleukos*], pri varení tuhnú.“⁶ V inej pasáži tej istej knihy Aristoteles pojednáva o sladkom hrozňovom nápoji (*glukus*), ktorý „aj keď sa nazýva *víno* [*oinos*], nemá účinok vína, pretože nechutí ako víno a neopája ako bežné víno.“⁷ V tomto texte nás Aristoteles výslovne informuje, že aj nefermentovaná hrozňová šťava sa označovala ako „oinos – víno“, i keď nemala chuť alebo intoxikačný efekt ako obvyklé víno.

Aténaus, gramatik (cca r. 200 n.l.), vysvetľuje vo svojom diele *Banquet*, že „Mitylenáni majú sladké víno [*glukon oionon*], ktoré nazývajú *prodromos*, kým ostatní ho nazývajú *protropos*.“⁸ Neskôr, v tej istej knihe, odporúča toto sladké, nekvasené víno (*protropos*) pre dyspeptikov (ľudí s poruchami trávenia): „Nech si vezme sladké víno, buď zmiešané s vodou alebo zahriate, zvlášť tento druh zvaný *protropos*, tento sladký lesbický *glukus*, pretože je dobrý na žalúdok; pretože sladké víno [*oinos*] nespôsobuje ťažkú hlavu.“⁹ Tu je nekvasené sladké víno nazvané „lesbické“, pretože bolo zbavené alcoholickej potencie. O metódach, ktoré sa pri tom používali budeme diskutovať neskôr.

Vo viacerých kresťanských textoch je čerstvo vytlačená šťava z hrozna pomenovaná *oinos* „víno.“ Napríklad Papias – kresťanský biskup v Hierapolis, ktorý žil na konci apoštolskej éry, opisuje obvyklý extravagantný pohľad na milénium ako čas, keď „viniče budú rásť s... desiatimi tisícami strapcov na každej vetve a desiatimi tisícami zrnkami hrozna na každom strapci, a každé zrnko, keď sa rozdrví, vydá dvadsaťpäť džbánov vína [*oinos*].“¹⁰

6. Aristoteles, *Meteorologica* 384. a. 4–5.

7. Aristoteles, *Meteorologica* 388. b. 9–13. Pozri tiež *Meteorologica* 388. a. 34 kde sa píše: „Existuje viac než jeden druh tekutiny zvanej víno [*oinos*] a každý druh sa správa inak. Lebo nové víno obsahuje viac zeme (je viac zemité) než staré, a teda hustne viac pod vplyvom tepla, ale tuhne menej pod vplyvom chladu.“ Zmienka o hustnutí nového vína pod vplyvom tepla naznačuje, že nové víno bolo uchovávané ako nekvasené prevarením. Táto prax, ako si ukážeme v 4. kapitole, bola bežná u Rimanov.

8. Athenaeus, *Banquet* 1, 54.

9. Tamtiež, 2, 24.

10. Citát uviedol Irenaeus, *Against Heresies* 5, 33, 3–4, preklad Edgar J. Goodspeed, *The Apostolic Fathers* (New York, 1950), str. 263.

Interpretácie v Septuaginte. Septuaginta, grécky preklad Starého Zákona z obdobia druhého storočia pred n.l., poskytuje významné príklady dvojakých významov slova *oinos*. Ernest Gordon poukazuje, že „v Septuaginte je hebrejský výraz pre hroznovú štavu, *tiroš*, preložený najmenej 33-krát gréckym slovom *oinos*, víno, a prídavné meno ‘nové’ tam nie je uvedené. V Novom Zákone môže teda *oinos* bez bližšieho označenia pohodlne znamenať nefermentované víno.“¹¹ Je zaujímavé, že prekladatelia Septuaginty použili výraz *oinos* na preklad hebrejského pojmu pre hroznovú štavu (*tiroš*), namiesto jednoznačnejšieho slova ako *gleukos*, ktoré znamená „mušt“.

Je tiež pozoruhodné, že i keď Septuaginta zvyčajne prekladá hebrejské *jajin* ako *oinos*, u Joba 32:19 je *jajin* podané ako *gleukos*, čo je bežné grécke slovo pre novo-vytlačenú hroznovú štavu: „Hľa, moje srdce je ako víno [*gleukos* – hroznová štava], ktoré nemá prieduchu, ako nové kožice, ide sa rozpuknúť.“ V tomto prípade prekladatelia Septuaginty naznačujú, že pre nich sa hebrejské *jajin* mohlo vzťahovať na mušt v procese kvasenia.

Možné použitie slova *oinos* v Novom zákone na označenie nekvaseného vína sa nachádza u Matúša 9:17, kde Ježiš hovorí: „Ani nevlievajú nového vína do starých kožíc, lebo ináč by sa kožice potrhali, a aj víno by sa vylialo, aj kožice by sa zahubili; ale nové víno lejú do nových kožíc, a zachované je oboje.“ Zvyčajné vysvetlenie pre túto prax je, že nové kožice sa používali preto, lebo dokázali lepšie odolať expanzívnej sile kyseliny uhličitej, ktorá sa tvorí pri fermentácii. Napríklad, Jimmy L. Albright píše: „Čerstvo vyrobené víno sa dávalo do nových kožíc; staré kože by pod tlakom praskli (Matúš 9:17; Marek 2:22; Lukáš 5:37–38).“¹²

Tento pohľad môže byť len ťažko správny, pretože nové kožice, akokoľvek silné, nemôžu odolať tlaku vyvolanému kvasením. Tento fakt som pochopil z osobnej skúsenosti, keď som u mojich rodičov videl pivničné sklenené fľaše rozbité na kusy od hroznovej šťavy,

11. Ernest Gordon, *Christ, the Apostles and Wine*. Exegetická štúdia (Philadelphia, 1947), str. 14.

12. Jimmy L. Albright, „*Wine in the Biblical World: Its Economic, Social and Religious Implications for New Testament Interpretation*“ (dizertačná práca PhD, Southwestern Baptist Theological Seminary, 1980), str. 137.

ktorá sa nepozorovane skvasila. *Encyclopedia Biblica* správne poznamenáva že „je nemožné, aby sa mušt niekedy dával do kožíc, aby podstúpil celý proces fermentácie, ako sa zvyčajne uvádza. Pôsobenie plynu vypúšťaného v prvých fázach procesu bolo príliš prudké, aby to vydržala akákoľvek kožica.“¹³

S ohľadom na fakt, že žiadne nové kožice nedokážu odolať tlaku spôsobenému kvasením nového vína, je rozumné usudzovať, že „nové víno“, o ktorom hovoril Ježiš, bolo víno čerstvo odobraté z lisu, ktoré bolo precedené a snáď aj prevarené, a potom hneď umiestnené do čerstvých kožíc, ktoré mali znemožniť prítomnosť látok spôsobujúcich kvasenie. Starovekí pisatelia, ako si ukážeme v 4. kapitole, túto prax potvrdzujú.

VÝZNAM HEBREJSKÉHO JAJIN

Ako v gréčtine, tak aj v hebrejčine sa termín „víno“ (*jajin*) používal na označenie buď kvaseného alebo nekvaseného vína. *The Jewish Encyclopedia* vysvetľuje, že „čerstvé víno pred kvasením sa nazývalo ‘*jajin mi-gat*’ (víno z kade; Sanh 70a).“¹⁴ *Halakot Gedalot* – najranejší súhrn Talmudu, hovorí: „Môže sa vytlačiť stravec hrozna a nad štavou vysloviť Kidduš, pretože štava z hrozna sa považuje za víno [*jajin*] v súvislosti so zákonmi Nazarejov.“¹⁵

Používanie slova *jajin* v Starom zákone na označenie nekvasenej hroznovej šťavy nie je vždy zrejmé samo osebe, pretože nepodlieha odsúdeniu ako kvasené *jajin*. Avšak v niekoľkých pasážach kontext jasne naznačuje, že toto slovo označuje nekvasenú hroznovú štavu (Jeremiáš 40:10, 12; Nehemiáš 13:15; Plač Jeremiášov 2:12; Genesis 49:11; Pieseň Šalamúnova 1:2, 4; 4:10).

Napríklad, Izaiáš 16:10 hovorí o Božom súde nad Moábo, ktorý sa mal prejavíť odobratím Božieho požehnania z viníc a hroznovej šťavy: „A tak bude sprataná radosť a plesanie z úrodného poľa, a vo viniciach sa nebude spievať, ani sa nebude výskať; vína [*jajin*] v li-soch nebude šliapať ten, kto šliapava. Učiním to, aby prestal radostný

13. *Encyclopedia Biblica*, heslo. „Wine and Strong Drink.“

14. *The Jewish Encyclopedia*, 1906 ed., heslo „Wine,” zv. 12, str. 533.

15. Citát uviedol Louis Ginzberg, v „odpovedi na otázku či sa nekvasené víno môže používať v židovských obradoch,” *American Jewish Year Book* 1923, str. 408.

krik obračov.“ (Izaiáš 16:10). „Vino“ (*jajin*), ktoré šliapači šliapu v šliapacej kadi je samozrejme nekvasená hroznová šťava, pretože kvasenie je časom podporovaný proces.

Ďalší jasný príklad používania slova *jajin* na označenie nekvasenej šťavy z hrozna sa nachádza u Jeremiáša 40:10,12. Vo verši 10, Gedaliáš, babylonský vládca, hovorí Židom, ktorí neboli zajatí: „spratávajúce víno [*jajin*], letné ovocie a olej a dávajte do svojich nádob a bývajte vo svojich mestách, ktoré ste zaujali“. Toto nariadenie povzbudzovalo tých Židov, ktorí ušli do susedných krajín, aby sa vrátili do Judska „a naspratávali vína [*jajin*] a letného ovocia veľmi mnoho“ (Jeremiáš 40:12). V oboch týchto veršoch nachádzame pojem *jajin* použitý vo faktickej konštrukcii ako taký, ktorým sa myslia plody vínnej révy. Z polí sa nezberia alkoholické víno resp. hrozno. Toto použitie uvedeného slova neguje domnienku, že *jajin* sa môže vzťahovať len na kvasené víno.

U Nehemiáša 13:15 nachádzame ďalší príklad, kde *jajin* je použité na označenie čerstvo vytlačenej hroznovej šťavy. „V tých dňoch som videl v Judsku takých, ktorí šliapali kade hrozna v sobotu a donášali snopy a nakladali na oslov i víno [*jajin*], hrozná a fíky a všelijaké iné bremeno a dopravovali do Jeruzalema v sobotný deň. A svedčil som im a dohováral v deň, v ktorý predávali potraviny.“ Tu *jajin* najpravdepodobnejšie znamená vytlačenú hroznovú šťavu, pretože sa spomína spolu so šliapaním kadi hrozna v sobotu. Čerstvá šťava sa predávala v sobotu spolu s čerstvým hroznom a iným ovocím.

V Plači Jeremiášovom je živý popis fyzickej úzkosti, ktorú prežívalo Judsko počas veľkého hladu spôsobeného Nabuchodonozorovým obliehaním Jeruzalema. Vyhladované deti v úzkosti kričali na svoje matky:

„Kde je obilie a víno [*jajin*]? keď zomdlievajú ako zranení na smrť po uliciach mesta, keď sa vylieva ich život do lona ich matky.“ (Plač Jeremiášov 2:12).

V tejto pasáži malé deti žiadostivo prosia svoje matky o svoju bežnú dávku jedla a pitia, konkrétne o chlieb a *jajin*. Je ťažko predstaviteľné, že v čase obliehania a hladu by si malé deti pýtali od svojich matiek opojné víno ako svoj bežný nápoj.

V Genesis 49:11 sú predpovedané Božie požehnania pre Júdu predstavené obrazom hojného zberu *jajin*: „operie svoje rúcho vo víne [*jajin*] a v krvi hrozna svoj odev.“ Myšlienka vyjadrená týmto obrazom chce povedať, že úroda bude taká výdatná, že šaty šliapačov hrozna budú ako opraté v množstve šťavy.

V tejto pasáži sa takisto nachádza markantný príklad hebrejského paralelizmu kde dve vety (frázy) vyjadrujú rovnakú myšlienku inými slovami. V tomto prípade, „rúcho“ z prvej časti vety zodpovedá „odevu“ z druhej časti, a „víno“ (*jajin*) zodpovedá „krvi hrozna.“ „Krv“ je poetické pomenovanie pre „hroznovú šťavu,“ a jej použitie v paralele s „vínom“ predpokladá, že v biblických časoch sa hroznová šťava nazývala *jajin* pred jej skvasením.

ZHRNUTIE

Predošlý prieskum naznačuje, že štyri príbuzné slová – *wine* v angličtine, *vinum* v latinčine, *oinos* v gréčtine a *jajin* v hebrejčine sa historicky používali na označenie hroznovej šťavy – kvasenej alebo nekvasenej.

Tento záver bude pochopiteľnejší v nasledujúcej kapitole, kde budeme skúmať niektoré dôvody, prečo Biblia neschvaľuje kvasené víno a schvaľuje nekvasenú hroznovú šťavu.

„VÍNO“ V BIBLICKEJ PERSPEKTÍVE

Na prvý pohľad sa zdá, že Biblia sa vyjadruje o víne protirečivým spôsobom. Na jednej strane bezvýhradne *odsudzuje* užívanie vína (Leviticus 10:8–11; Sudcov 13:3,4; Príslovie 31:4,5; 23:31; 20:1; Habakuk 2:5; 1. Timotejovi 3:2,3) a na druhej strane víno z celého srdca *schvaľuje* ako Božie požehnanie pre potešenie ľudí (Genesis 27:28; 49:10–12; Žalm 104:14,15; Izaiáš 55:1; Ámos 9:13; Ján 2:10,11).

Riešenie tohto zdanlivého rozporu, ako už bolo uvedené, nespočíva v *kvantite*, ale v *kvalite* požívaného vína. Na overenie oprávnenosti nášho stanoviska sme v predchádzajúcej kapitole skúmali historické používanie štyroch súvisiacich výrazov: anglického *wine*, latinského *vinum*, gréckeho *oinos* a hebrejského *jajin*. Skúmanie ukázalo udivujúcu konzistenciu v historickom používaní týchto súvisiacich výrazov, z ktorých každý sa používal na označenie šťavy z hrozna, či už fermentovanej alebo nefermentovanej.

Táto kapitola je postavená na záveroch získaných zo skúmania dôvodov biblického schvaľovania alebo odmietania vína. Toto skúmanie má slúžiť na ďalšie objasnenie rozdielov, ktoré Biblia robí medzi fermentovaným a nefermentovaným vínom. Metóda, ktorej sa budeme držať pri určovaní toho, ktoré „víno“ sa schvaľuje a ktoré neschvaľuje, bude založená na skúmaní kontextu každej zmienky. Iba ak kontext jasne naznačí, že spomínaný nápoj označuje nefermentovanú hroznovú šťavu, budeme akceptovať výraz „hroznová šťava“ ako legitímny význam hebrejských alebo gréckych slov použitých pre „víno“.

BIBLICKÉ SCHVALOVANIE NEKVASENÉHO „VÍNA“

Kľúčový význam vinice. Vinica s jej plodinami hroznom a vínom bola v biblickej ekonómii a teológii životne dôležitá. Na zistenie tohto faktu postačuje pohľad do konkordancie. Slovo „vinica“ sa v Starom zákone vyskytuje 94-krát a v Novom zákone 23-krát. Slovo „víno“ v Starom zákone 54-krát a v Novom zákone 9-krát. Slovo „hrozno“

v Starom zákone 18-krát a v Novom zákone 3-krát. Výraz „víno – *jajin*“ v Starom zákone 141-krát a „*oinos*“ v Novom zákone 30-krát.

Samotné množstvo týchto odkazov naznačuje obrovskú dôležitosť vínnej révy a najmä jej produktu, vína, ktoré sa objavuje omnoho častejšie než slová „vinica“, „vinič“ alebo „hrozno“. Vinica so svojím vínom stelesňuje materiálne a duchovné požehnanie, ktorými Boh obdarúva svoj poslušný ľud.

„VÍNO“ ako symbol Božieho požehnania. Raný príklad používania „vína“ ako symbolu Božieho požehnanie a prosperity sa nachádza v Genesis 27:28, kde Izák žehná Jakoba hovoriac: „Nechže ti dá Bôh z rosy neba a zo všelijakého tuku zeme, hojnosť obilia a vína [*tiroš*]“. V tomto patriarchálnom požehnaní je materiálna prosperita („tuk zeme“) definovaná ako „hojnosť obilia a vína“. Slová „obilie“ a „víno“, v hebrejčine „*dagan*“ a „*tiroš*“ nemajú opisovať konečný produkt, teda chlieb a víno, ale konkrétny vzrast na poli z obilia a hrozna.

Jeden z najjasnejších opisov „vína“ ako symbolu duchovného požehnanie sa nachádza u Izaiáša 65:8: „Takto hovorí Hospodin: Ako keď sa nájde šlava [*tiroš*] v strapci hrozna, a niekto povie: Nekaz ho, lebo je v ňom požehnanie, tak učiním pre svojich služobníkov, že nezkažím všetkého.“ V tomto texte sú pozoruhodné dve veci. Po prvé, „víno“ (*tiroš*) v strapci je nepochybne nefermentovaná šlava z hrozna. Po druhé, nefermentovaná hroznová šlava, práve kvôli svojej povahe, má „v sebe požehnanie“. Podľa všetkého, toto požehnanie je doslovné i obrazné. Doslovne vzaté – je to požehnanie zo zdravej výživy; obrazne – predstavuje Božie požehnanie blahobytu. V týchto prípadoch sa biblický súhlas jasne týka nefermentovanej hroznovej šťavy a nie fermentovaného vína.

Božie požehnanie z hroznovej šťavy bolo vo svojej povahe podmienené. Tento fakt vysvetľoval Mojžiš Izraelcom, keď povedal: „A stane sa, ak budete naozaj poslúchať moje prikázania, ktoré vám ja prikazujem dnes, milujúc Hospodina, svojho Boha, a slúžiac mu celým svojím srdcom a celou svojou dušou, že dám vašej zemi dážd na jeho čas, raný i pozdný, a budeš spratávať svoje obilie i svoju vínnu šťavu [*tiroš*] i svoj olej.“ (Deuteronomium 11:13,14, porov. 7:9–13.)

V tejto stati je zrejmé, že „víno“ (*tiros*) je buď hrozno, alebo čerstvá hroznová šťava, pretože sa zbiera spolu s obilím a olejom. Požehnanie týchto plodín nebolo samozrejmé. Každá generácia bola vyzývaná k poslušnosti, aby mohla prijať od Boha bohatú úrodu obilia, hrozbovej šťavy a oleja.

„Vino“ ako symbol mesiášskych požehnaní. Ako symbol Božích požehnaní môže nefermentované víno vhodne predstavovať požehnanie mesiášskeho obdobia. Ámos napríklad popisuje plodnosť mesiášskeho obdobia takto: „Hľa, idú dni, hovorí Hospodin, že oráč bude stíhať ženca a ten, kto šliape hrozná, rozsievača semena, vrchy budú kvapkať sladkým vínom [*asis*], a všetky brehy sa budú rozplývať hojnosťou. A dovediem späť zajatých svojho ľudu Izraela, a vystavia spustlé mestá a budú bývať v nich, budú sadiť vinice a budú piť ich víno [*jajin*], narobia záhrad a budú jesť ich ovocie.“ (Ámos 9:13,14)

V tejto pasáži je úrodnosť a hojnosť mesiášskeho obdobia predstavená obrazmi z poľnohospodárskych prác nasledujúcich v rýchlom slede po sebe, bez vyčerpania zeme. V tomto kontexte je „víno“ spomínané dvakrát. Prvá zmienka hovorí o vrchoch, ktoré budú kvapkať „sladkým vínom“ (*asis*). Keďže vinič bol často pestovaný na svahoch, prorok tu predstavuje plodnosť viniča expresívnymi obrazmi vrchov zosielaúcich v prúdoch lahodnú šťavu obsiahnutú v praskajúcich hroznách. Je zrejmé, že „sladké víno“ (*asis*) je tu sladká hroznová šťava kvapkajúca z dozretého hrozna.

Druhá zmienka hovorí o sadení „vinič“ a pití „ich vína“ (*jajin*). Keďže táto fráza je spojená s vetou „narobia záhrad a budú jesť ich ovocie“, „víno“ tu podľa všetkého znamená prirodzený plod viniče, hroznová šťava, rovnako ako „ovocie“ je prirodzeným plodom „záhrad“. Teda v oboch zmienkách sa Boží súhlas a požehnanie „vína“ týka nekvasenej hrozbovej šťavy.

„Vino“ ako symbol Božej milosti. Ako symbol budúceho mesiášskeho obdobia by nekvasené víno mohlo tiež účinne predstavovať Božiu bezplatnú ponuku zachraňujúcej milosti pre jeho ľud. Tento význam nachádzame u Izaiáša 55:1, kde Boh hovorí: „Hoj, všetci žízni, podte k vodám, a vy, ktorí nemáte peňazí, podte, kupuj-

te zbožie a jedzte! Podte, kupujte bez peňazí a bez platu, víno [*jajin*] a mlieko!“

Božia bezplatná ponuka milosti je tu prirovnaná k bezplatnému prijímaniu troch prírodných produktov: vody, vína a mlieka. Je ťažko uveriteľné, že by „víno“ (*jajin*) v tomto kontexte označovalo fermentované, alkoholické víno. Fakt, že „víno“ (*jajin*) sa spomína spolu s mliekom – prirodzenou výživnou stravou naznačuje, že „víno“ sa vzťahuje na výživnú a prospešnú hroznovú šťavu.

„Vino“ ako prospešný nápoj. „Vino“ ako nekvasená hroznová šťava je v Písme schválené tiež preto, že predstavuje prospešný a potešujúci nápoj. Táto myšlienka je vyjadrená v Žalme 104:14–15: „Dávaš, aby rástla tráva hovädu a bylina na službu človeka, aby tak vyvodil chlieb zo zeme. A víno (*jajin*) obveseluje srdce smrteľného človeka, aby sa skvela tvár nad olej, a pokrm posilňuje srdce človeka.“¹

V tejto piesni vďačnosti žalmista vymenúva Božie štedré dary pre potreby jeho stvorenstva. Zmieňuje sa o tráve rastúcej pre dobytok a rastlinách poskytujúcich potravu človeku. Z toho istého zdroja je „víno“, šťava z hrozna, ktorá obveseluje srdce svojou veselosťou. „Vino“ (*jajin*) sa tu vzťahuje na hroznovú šťavu, ktorej sa v Žalme 4:8 pripisuje schopnosť potešiť srdce: „A dáš do môjho srdca väčšiu radosť, ako majú oni vtedy, keď sa im urodí hojnosť zbožia, a keď natlačia množstvo vína [*tiros*].“ (Porov. Sudcov 9:13.)

Slovo, ktoré je tu preložené ako „víno“ je *tiros*. Ide o termín, ktorý je v mnohých pasážach používaný výslovne na označenie hrozbovej šťavy. To, čo chce žalmista v tejto stati vyjadriť je, že kým bezbožný odvodzuje svoju najväčšiu radosť z hojnosti obilia a hrozbovej šťavy, veriaci zažíva ešte väčšiu radosť, ak môže prijímať svetlo Božej tváre. Pravda vyjadrená v tomto texte sa líši od pravdy zo Žalmu 104:14–15, no napriek tomu dokazuje, že obilie a hroznová šťava boli bežne považované za zdroj radosti. To nám dáva dôvod veriť, že „víno“ (*jajin*) zo Žalmu 104:15 je rovnaké ako nekvasené „víno“ (*tiros*=hroznová šťava) zo Žalmu 4:8, pretože obe pasáže sa týkajú hroznového nápoja, ktorý obveseluje ľudské srdcia.

1. Dôraz pridaný.

„Vino“ ako desiatok alebo obetný dar. Hroznová štava, ako Boží blahodarný dar ľudstvu, by sa mohla vhodne použiť na vyjadrenie vďačnosti Zdroju tohto pôžitku, samotnému Bohu. Teda nie je prekvapujúce, že Boh v Starom zákone vyzýva svoj ľud k prejavu vďačnosti za jeho dary tak, že mu vrátia časť výnosu pôdy – ako obilie, víno a olej – ako desiatok alebo obetný dar. Tie mali slúžiť ako obživa pre kňazov a Levitov.

V Numeri 18:12 sa výslovne uvádza: „Všetko najlepšie z oleja a všetko najlepšie z vínnej šťavy [*tiroš*] a z obilia, ich prvotinu, ktorú dajú Hospodinovi, to všetko som dal tebe.“ Tu sa „vino“ (*tiroš*) opäť spomína spolu s olejom a obilím, pretože tieto tri produkty boli považované za najhodnotnejšie prirodzené produkty zeme.

Viacero dôvodov poukazuje na to, že „vino“ (*tiroš*) v tomto kontexte označuje nefermentovanú hroznovú šťavu. Po prvé, trojica „olej, víno a obilie“ logicky označuje žatvu (zber) týchto produktov. Po druhé, verš 13 jasne hovorí: „ich prvotinu, ktorú dajú Hospodinovi, ...som dal tebe [kňazom].“ Tento výrok objasňuje, že olej, víno a obilie sú súčasťou prvej úrody zeme (prvotiny). Po tretie, verš 27 jasne vysvetľuje: „A vaša obeť pozdvihnutia sa vám bude počítat ako obilie z humna a jako náplň z [vínneho] preša.“ (Numeri 18:27).² Z tohto textu je nadmieru jasné, že to „najlepšie z vínnej šťavy“ prinášané ako desiatok do svätostánku bola čerstvá štava z vínneho lisu.

Tento záver podporuje aj výrok Rabbiho Joseho z Talmudu, ktorý učil: „každý môže priniesť do svätostánku akékoľvek ovocie ako prejav vďačnosti, ale nesmie priniesť opojný nápoj.“³

Jedenie desiatku pred Hospodinom. Desiatky a obetné dary sa mali prinášať do svätostánku a časť z nich mal jesť ľud pred Hospodinom: „A budeš jesť pred Hospodinom, svojím Bohom, na mieste, ktoré si vyvolí nato, aby tam prebývalo jeho meno, desiatok svojho obilia, svojho vína [*tiroš*], svojho oleja a prvorodeného svojho dobyt-

2. Dôraz pridaný.

3. *Talmud Babli Chulin 120; Erchin 11*, citovaný v zbierke Talmudických výrokov, ktorú zostavil Rabbi Isidore Koplowitz, *Midrash Yayin Veshechor. Talmudic and Midrashic Exegetics on Wine and Strong Drink* (Detroit, 1923), str. 42.

ka a svojho drobného stáda, aby si sa naučil báť sa Hospodina, svojho Boha, po všetky dni.“ (Deuteronomium 14:23; porov. 12:17,18.)

Tu sa triáda opakuje a „vino“ (*tiroš*) opäť stojí na druhom mieste. Na základe významu slova *tiroš* („hroznová štava“) vysvetleného predtým, je evidentné, že to, čo bolo konzumované pred Hospodinom nebolo alkoholické víno, ale nekvasená hroznová štava. Avšak zdá sa, že tento záver popiera Deuteronomium 14:26, kde sa hovorí o pití „vína alebo iného nápoja silného“ pred Hospodinom. Táto pasáž je rozobratá v 7. kapitole rovnomennej knihy *Vino v Biblii*, kde sa zaoberám konkrétne niektorými nesprávne pochopenými staťami.

Vyššie uvedené zmienky jasne demonštrujú, že Boh chcel, aby jeho ľud prejavil vďačnosť za jeho dar uspokojujúcej hroznovej šťavy navrátením časti z nej do svätostánku, aby bola na úžitok kňazom a Levitom, ktorí z titulu svojho úradu boli vylúčení z aktívnej účasti na zbere úrody obilia, hroznovej šťavy a oleja.

„Vino“ ako liata obeť. Niekoľko starozákonných textov hovorí o liatej obeti „vína“ (*jajin*), ktorá bola súčasťou zápalnej obete alebo obilného obetného daru (Exodus 29:40; Leviticus 23:13; Numeri 15:5,7,10; 28:14; 1.Paraliponenon 9:29; Hozeáš 9:4; 14:7; Deuteronomium 32:38). Podiel vína v týchto obetných daroch bol určený druhom zvierata, ktoré bolo pri tom obetované v zápalnej obeti. Liata obeť bola vylievaná na horiacu obeť, ktorá mala byť strávená ohňom ako sladká (upokojujúca) vôňa pre Hospodina (Exodus 29:40,41; Numeri 15:10).

Otázkou je, aký nápoj sa myslí „vínom“ (*jajin*) spomínaným pri liatych obetiach. Bola to kvasená, alebo nekvasená hroznová štava? Niekomu sa to môže zdať ako akademická otázka, pretože liatu obeť nepil Boh Izraela, ako v prípade pohanských božstiev. Táto otázka však nie je len akademická, pretože Boh, ako ho poznáme z Biblie, sa zaujíma o detaily. Keďže dal podrobné inštrukcie ohľadom druhu obetných zvierat, je správne predpokladať, že mal tiež na mysli konkrétny nápoj na liatu obeť.

Otázkou potom je, ako môžeme určiť, či predpísané „vino“ na liatu obeť bolo kvasené alebo nekvasené. Žiaľ, kontext týchto staťí o používaní „vína“ na liatu obeť nám neponúka žiadnu pomoc. Odpoveď teda musíme nájsť pomocou troch dôležitých bodov.

Po prvé, ak Boh očakával od svojho ľudu, že mu prinesie hroznovú šťavu ako desiatok a obetný dar do svätostánku, je logické predpokladať, že by im nedovolil obetovať mu kvasené víno ako liatu obeť.

Po druhé, Leviticus 2:11 zakazuje prinášať obilné dary na oltár s *hametz*, teda s niečím kysnutým alebo kvaseným, a spaľovať na oltári akýkoľvek *seor*; teda kvas. Tento zákaz naznačuje, že Boh by zrejme ťažko dovolil liať fermentované víno na oltár ako liatu obeť.

Po tretie, veci používané na obetné dary, ako je múka, olej, ovce, kozy a býky, boli všetko prírodné produkty, ktoré sa tešili Božiemu požehnaniu. Teda, „z toho by malo logicky vyplývať,“ ako správne podotýka Teachout, „že takisto by mal byť obetovaný prírodný produkt úrody hrozna – teda skôr šťava než víno, ktoré bolo vo svojej prirodzenosti (*povahe*) zmenené fermentáciou.“⁴

Vo svetle predchádzajúcich úvah môžeme usúdiť, že „víno“ (*jajin*) používané ako liata obeť bola nefermentovaná hroznová šťava. Mlčanie Písma Svätého na túto tému by mohlo jednoducho znamenať, že používanie nefermentovanej hroznovej šťavy bolo tak samozrejmé, že neboli potrebné žiadne zvláštne pokyny.

Záver. Štúdium biblického schvaľovania „vína“ poukazuje na jednotný model: všetky pozitívne odkazy na „víno“ sa týkajú nefermentovanej a nealkoholickej hroznovej šťavy. Zistili sme, že pre svoje prírodné a výživné vlastnosti bola hroznová šťava prilietavo použitá ako symbol Božieho požehnania hmotného blahobytu, požehnania mesiášskeho obdobia, bezplatnej ponuky Božej zachraňujúcej milosti a prospešného obveselenia, ktoré Boh ponúka svojmu ľudu, ako aj prejavu vďačnosti Bohu – použitím hroznovej šťavy ako desiatku, obetného daru a liatej obeti.

BIBLICKÉ ODMIETANIE KVASENÉHO „VÍNA“

Biblické odsudzovanie používania alkoholického vína je vyjadrené rôznymi spôsobmi. Niektoré texty odsudzujú používanie vína priamo. Iné vysvetľujú telesné a morálne následky používania alkoholického

4. Robert P. Teachout, „*The Use of 'Wine' in the Old Testament*“ (dizertačná práca ThD, Dallas Theological Seminary, 1979), str. 195.

vína. Ďalšie ilustrujú smutné následky používania alkoholického vína v životoch dôležitých ľudí. Existuje tiež skupina textov, ktoré prísne zakazujú používanie vína určitým ľuďom, povolaným splniť zvláštne poslanie.

Zákaz alkoholického vína. Najjasnejší biblický zákaz používania alkoholického vína, ako aj najdramatickejší opis jeho zhubných následkov sa nachádza v Prísloví 23:29–35. Múdry muž hovorí: „Komu beda, komu jaj, komu zvady, komu žaloba, komu rany darmo, komu rudá zahmlenosť očí? Tým, ktorí sa dlho zdržujú pri víne [*jajin*], tým, ktorí vchádzajú, aby vyhľadali miešané víno. Nehľad na víno [*jajin*], že rudne, že vydáva v poháre svoju farbu a lesk, že sa hladko kľže dolu hrdlom. Naposledy poštipie jako had a bodne jako bazilišek. Tvoje oči budú hľadať na cudzie ženy, a tvoje srdce bude hovoriť prevrátené veci. A budeš ako ten, ktorý ležiac spí prostred mora, a jako ten, ktorý spí hore na vrchu stožiara. Povieš: Nabili ma, a nebolelo ma; natĺkli ma, a necítil som. Keď sa prebudím, urobím znova, pojdem to zase hľadať [ďalší drink].“

V tejto stati Šalamún najkategorickejším spôsobom nabáda človeka zdržať sa dokonca aj pohľadu na víno, aby sa vyhol hanbe a trápeniu, ktoré pôsobí (Príslovie 23:31). V snahe odvrátiť človeka od zvodu fermentovaného vína Šalamún pokračuje v opise jeho smrteľnej povahy prirovnaním k jedovatému uhryznutiu hada a uštipnutiu zmije (Príslovie 23:32).

Telesné a morálne dôsledky. Písmo sväté udáva niekoľko dôvodov pri zakazovaní alkoholických nápojov: skresľujú vnímanie reality (Izaiáš 28:7; Príslovie 23:33); znižujú schopnosť robiť zodpovedné rozhodnutia (Leviticus 10:9–11); oslabujú morálnu citlivosť a zábrany (Genesis 9:21; 19:32; Habakuk 2:15; Izaiáš 5:11–12); spôsobujú fyzické choroby (Príslovie 23:20–21; Hozeáš 7:5; Izaiáš 19:14; Žalm 60:3); a diskvalifikujú človeka z občianskej i náboženskej služby (Príslovie 31:4–5; Leviticus 10:9–11; Ezechiel 44:23; 1. Timotejovi 3:2–3; Títovi 1:7–8).

Pitie alkoholu vyraduje z občianskej a náboženskej služby. Jedno z najjasnejších učení Biblie je, že pitie alkoholu vyraduje človeka z vedúcej pozície v civilnom, aj náboženskom živote. Múdry Šalamún jasne hovorí, že králi a vladári musia abstinovať od vína: „Nepatrí kráľom, Lemuelu, nepatrí kráľom piť víno [*jajin*] ani pýtať sa: Kde je opojný nápoj? Kniežatám.“ (Príslovia 31:4). A bezprostredne uvádza dôvod tohoto jasného zákazu: „Aby sa nenapil a nezabudol na to, čo je ustanovené, a nezmenil práva niktorého zo synov utrápených.“ (Príslovia 31:5).

Tento text robí hodnotový posudok alkoholického vína ako takého, nie vypitého množstva. Text nehovorí: „nepatrí kráľom piť *veľa* vína.“ Ale hovorí: „nepatrí kráľom piť *vino*.“ To, čo je tu zakázané, ako aj inde v Písme, nie je zneužívanie – ako to mnohí tvrdia, ale vlastné požívanie alkoholických nápojov.

Abstinenca od alkoholického vína sa v Písme požaduje nielen od civilných úradníkov – kráľov a kniežat, ale tiež od náboženských vodcov – napr. kňazov v Starej zmluve a biskupov/starších/diakonov v Novej zmluve. V Starom zákone sa od kňazov výslovne vyžadovala abstinencia od alkoholických nápojov: „Vína [*jajin*] ani nijakého opojného nápoja nebudeš piť ani ty ani tvoji synovia s tebou, keď budete mať vojsť do stánu shromaždenia, aby ste nezomreli.“ (Leviticus 10:9). Dôvod, ktorý sa pri tom uvádza je, že alkoholické nápoje by znížili ich schopnosť rozlišovať a učiť Božie sväté nariadenia: „a to aby ste vedeli robiť rozdiel medzi svätým a obecným, medzi nečistým a čistým, a aby ste boli schopní učiť synov Izraelových všetkým ustanoveniam, ktoré im hovoril Hospodin skrze Mojžiša.“ (Leviticus 10:10–11; porov. Ezechiel 44:23). V 6. kapitole si ukážeme, že rovnaké požiadavky abstinencie od alkoholických nápojov sú kladené na cirkevných predstaviteľoch v Novej zmluve (1. Timotejovi 3:2–3; Títovi 1:7–8).

Fakt, že kňazi nesmeli piť alkoholické nápoje, aby zachovali svätosť svätyne naznačuje, že alkohol sa v Písme považuje za poškvŕňujúci a nesvätý. Dôvod pre toto tvrdenie sa nachádza ako vo vlastnej povahe alkoholu, teda v jeho schopnosti opojiť (Príslovia 23:29–30; 20:1; Habakuk 2:5), tak aj v jeho účinkoch, teda v jeho schopnosti oslabiť schopnosť rozlišovať medzi svätým a obecným, a medzi tým, čo je správne a čo nesprávne (Leviticus 10:11; Ezechiel 44:23). Z hľadiska

faktu, že ako kresťania sme „kráľovské kňazstvo“ (1. Petrova 2:9) povolani byť „rozumní a triezvi“ (1. Petrova 4:8) v často nerozumnom a nestriedmom svete, Boží zákaz požívania alkoholických nápojov kvôli uchovaniu našej morálnej súdnosti je obzvlášť relevantný aj pre nás dnes.

ZHRNUTIE

Predchádzajúce úvahy naznačujú, že biblické schvaľovanie alebo odmietanie „vína“ nie je dané množstvom konzumovaného vína, ale charakterom „vína“ ako takého. Pozitívne zmienky o „víně“ sa týkajú nefermentovanej, nealkoholickej hroznej šťavy. Naopak, všetky obviňujúce zmienky o „víně“ sa týkajú alkoholického, opojného vína. To druhé je odsúdené bez ohľadu na požívané množstvo. Vo svetle takých závažných biblických výstrah by sme mali rešpektovať Bohom dané pokyny abstinenciou od alkoholických nápojov a akýchkoľvek omamných látok.

UCHOVÁVANIE HROZNOVEJ ŠŤAVY

Hlavnou námietkou proti tvrdeniu, že Biblia neschvaľuje požívanie fermentovanej hroznovej šťavy je, že v biblických časoch nebolo možné uchovať hroznovú šťavu v nefermentovanom stave. Burton Easton vyjadruje túto námietku veľmi jasne vo svojom článku „Vino“ v Encyklopédii *International Standard Bible Encyclopedia*: „Nefermentovaná hroznová šťava je nápoj, ktorý sa len veľmi ťažko dá uchovať bez použitia moderných antiseptických prostriedkov, a jeho uchovávanie v teplých a nie príliš čistých podmienkach starovekej Palestíny bolo nemožné.“¹

V snahe overiť oprávnenosť tohto populárneho predpokladu som preskúmal svedectvá starovekých pisateľov ohľadom spôsobov uchovávaní plodov a vín všeobecne a hroznovej šťavy obzvlášť. V tejto kapitole stručne zhrniem výsledky môjho skúmania, ktoré sú uvedené obsiahlejšie v 4. kapitole mojej rovnomennej knihy *Vino v Biblii*.

1. UCHOVÁVANIE FERMENTOVANÉHO VÍNA

Najrozšírenejšia mylná predstava. Široké kruhy ľudí veria, že v starovekom svete bolo oveľa ľahšie uchovať fermentované víno, než nefermentovanú hroznovú šťavu. Táto viera spočíva na mylnom predpoklade, že uchovávanie fermentovaného vína bol jednoduchý proces spočívajúci len v tom, že vytlačená hroznová šťava sa nechala skvasiť. Avšak pravda je úplne iná. Fermentované vína sú vystavené mnohým infekciám, kvôli ktorým sa stávajú kyslé, zapáchajúce a plesnivé. Ľudia v staroveku si veľmi dobre uvedomovali tieto problémy. Plínius, napríklad, otvorene pripúšťa, že „v porovnaní s inými tekutinami je pre víno charakteristické, že

1. *International Standard Bible Encyclopedia*, 1939, heslo „Wine,“ Burton Scott Easton, zv. 5, str. 3086.

plesnivie alebo sa mení na ocot (kysne); a už boli vydané celé série kníh s návodmi, ako tomu zabrániť.“²

Objav pasterizácie. V druhej polovici devätnásteho storočia Louis Pasteur, veľký francúzsky chemik objavil príčiny fermentácie i spôsob, ako jej zabrániť – známy ako pasterizácia. Pasteurov slávny výskum *Études sur la bière* (1876) bol uskutočnený fakticky na žiadosť výrobcov piva a vína. Tí ho žiadali, aby našiel spôsob, ako by sa mohli chrániť pred infekciami, ktoré kazia ich výrobky a spôsobujú im tak obrovské finančné straty.

Tento výskum priviedol Pasteura k objavu, že fermentáciu spôsobuje skôr množenie mikroorganizmov, než chemické zmeny. Aby bolo možné fermentácii zabrániť, alebo ju mať pod kontrolou, objavil Pasteur v roku 1876 metódu dnes známu ako „pasterizácia“, ktorá spočíva v zneškodnení určitých baktérií vystavením tekutiny (vína, mlieka, piva) na určitý čas istej teplote.

Dnes, prostredníctvom tlakových kotlov, filtrov, separátorov, komplexného chladenia a pasterizácie je vínný priemysel (známy ako enológia) schopný riadiť proces fermentácie. Toto riadenie je obzvlášť nevyhnutné vtedy, keď mušt obsahuje príliš veľa vody a príliš málo cukru kvôli chladnému alebo daždivému počasiu, alebo ak hrozno rástlo vo vlhkej pôde. V takýchto prípadoch producenti vína dnes korigujú nedokonalé zloženie muštu pridaním sacharínu a obsah vody znižujú umelým vyparovaním. Tieto moderné technologické postupy oslobodzujú vinárov od neustálej obavy, že ich úroda sa im pokazí. Bez týchto moderných technických poznatkov a prostriedkov starovekí výrobcovia vína čelili neustálemu riziku straty svojej úrody.

Problémy s uchovávaním vína. Marcus Porcius Cato (234–150 pred n.l.), ktorý sa považuje za otca latinskej prózy a literatúry o poľnohospodárstve sa zmieňuje o niektorých problémoch spojených s uchovávaním fermentovaného vína. V 148. kapitole jeho rozpravy *O poľnohospodárstve* Cato naráža na takéto problémy, keď hovorí

2. Plínius, *Natural History* 14, 26.

o podmienkach „predaja vína v džbánach“. Jednou z podmienok bolo, že „sa bude predávať len víno, ktoré nie je ani kyslé, ani plesnivé. Do troch dní bude ochutnané s ohľadom na rozhodnutie čestného človeka, a ak kupujúci tak nespraví, bude považované za ochutnané; avšak akékoľvek oneskorenie v ochutnaní spôsobené vlastníkom (predávajúcim) pridá práve toľko dní k času vyhradenému pre kupujúceho.“³ Fakt, že kupujúci mal ochutnať víno do troch dní od nákupu, alebo ho kúpiť také aké bolo, svedčí o tom, ako rýchlo víno podliehalo skysnutiu a plesni.

Cato predpisuje niektoré opatrenia na ochranu vína pred skysnutím a plesňou: „Rozdeľte hrozno zozbierané každý deň, po očistení a vysušení, rovnomerne medzi džbány. Ak je nutné, pridajte do nového vína štyridsiatinu muštu prevareného z nešliapaného hrozna, alebo jeden a pol libry soli na culleus [tekutá miera]. Ak používate mramorový prach, pridajte jednu libru na culleus; zmiešajte ho s muštom v nádobe a potom vlejte do džbánu. Ak používate živicu, dôkladne ju rozdrvte, v pomere tri libry na culleus muštu, dajte ju do koša, a ponorte zavesením do džbánu s muštom; kôš často pretraste, aby sa živica mohla rozpustiť. Ak používate prevarený mušt alebo mramorový prach alebo živicu, často miešajte počas dvadsiatich dní a každý deň tlačte.“⁴

V tomto výroku Cato poskytuje celkový prehľad prostriedkov používaných na konzerváciu fermentovaného vína: prevarený mušt, soľ, mramorový prach a živicu. Iní autori spomínajú ďalšie konzervačné látky ako napr. vápno, výpary síry alebo rozdrvený kosatec. Napriek používaniu týchto konzervantov, problémy s fermentovaným vínom stále pretrvávali. To dokazuje, že uchovávanie fermentovaného vína v starovekom svete bol oveľa komplikovanejší proces, než sa všeobecne predpokladá.

V skutočnosti na niektorých miestach bolo riziko spojené s uchovaním fermentovaného vína také veľké, že celá úroda bola prevarená a uchovávaná ako sladká, nefermentovaná hroznová šťava.

3. Marcus Cato, *On Agriculture* 148, prekl. William Davis Hooper, *The Loeb Classical Library* (Cambridge, Massachusetts, 1960). Všetky citáty od Cata sú prevzaté z tohto vydania.

4. Tamtiež, 23.

Columella, renomovaný odborník na poľnohospodárstvo, ktorý žil v 1. storočí n.l. odporúča „každému statku, kde víno často skysne“ prevárať všetok mušt až pokiaľ sa nevyparí desatina jeho objemu, a tak uchovať celú úrodu ako nefermentované, prevarené víno.⁵

2. UCHOVÁVANIE HROZNOVEJ ŠŤAVY

Ludia v staroveku poznali fermentáciu, ale nepoznali jej príčiny. Proces, ktorý prebieha počas premeny hroznovej šťavy na víno nebol objasnený až do roku 1860, kedy sa Louis Pasteur podujal na štúdium fermentácie. V staroveku však boli dobre známe niektoré metódy na zabránenie fermentácii.

Hroznová šťava obsahuje dve hlavné zložky: glukózu (alebo hroznový cukor) a albumín. Obe podporujú proces fermentácie. Rozkladajúci sa albumín, ktorý sa nachádza na vnútornej výstelke šupky a na obale jadriek hrozna poskytuje vhodné podmienky na množenie zárodkov (mikróbov) kvasiniek. Tie sa miešajú so zárodkami kvasiniek, ktoré sú už prítomné vo vzduchu a produkujú chemický enzým schopný rozštiepiť hroznový cukor na dve formy. Jednou je etylalkohol – bezfarebná tekutina, ktorá sa ľahko mieša s vodou a ostáva rozpustená vo víne. Druhou je plynný oxid uhličitý, ktorý sa objavuje v podobe malých bubliniek, ktoré vytvárajú podobu vzkypenia.⁶

Proces fermentácie nastáva len za určitých podmienok, ako je mierne teplota, vlhkosť a vzduch v hroznovej šťave. Existujú štyri hlavné metódy, známe ľuďom v staroveku, ktorými je možné tieto podmienky meniť alebo eliminovať a tak udržať hroznovú šťavu čerstvú a nefermentovanú.

Uchovanie hroznovej šťavy varením. Fermentácii hroznovej šťavy sa dá zabrániť dostatočným znížením obsahu jej vlhkosti, alebo ohriatím šťavy na vysokú teplotu. Dôvodom je, že rast mikróbov kvasiniek, ktoré spôsobujú fermentáciu, sa spomalí alebo úplne zas-

5. Columella, *On Agriculture* 12, 20, 8.

6. Pre informácie o procese fermentácie vína, pozri dielo Robert Rasor, *Alcohol Distiller's Manual* (San Antonio, Texas, 1980), str. 104–109. Tiež Albion Roy King, *Basic Information on Alcohol* (Washington, D. C. 1964), str. 22–24; Charles R. Carroll, *Alcohol: Use, Nonuse and Abuse* (Dubuque, Iowa, 1975), str. 31–34.

taví, keď sa vlhký obsah hroznovej šťavy ohreje na 70–85 °C. Pri tejto teplote sa väčšina zárodkov kvasiniek zničí. Oba tieto výsledky sa dajú dosiahnuť varením hroznovej šťavy.

Táto metóda uchovávania hroznovej šťavy v nefermentovanom stave opatrným varením na sirup bola v starovekom svete bežná a úspešne používaná. Sirup sa mohol piť zriedený s vodou. Najslávnejší rímsky básnik Vergílius (70–19 pred n.l.) vo svojej *Georgiké* vyobrazuje gazdinú nasledovne: „Prevára ohňom vlhkosť sladkého muštu a listami zbiera vlnitú penu z bublajúceho kotla.“⁷ Táto metóda bola naozaj rozšírená, ako naznačuje Columellov obširny opis, ako úspešne uchovávať mušt preváraním: „Malo by sa tiež dbať na to,“ píše, „aby vytlačený mušt zostal čerstvý, alebo za každú cenu vydržal, kým sa nepredá.“⁸ Kvôli jeho uchovaniu, Columella vysvetľuje, že „nie-ktorí ľudia dávajú mušt do olovených nádob a varom z neho odparia štvrtinu alebo iní tretinu. Niet pochyb o tom, že kto mušt prevaril na polovicu, pravdepodobne dostal lepšiu, hustú formu muštu.“⁹

Preváraná hroznová šťava u Židov. Niektoré dôvody nás vedú k presvedčeniu, že proces prevárania na uchovanie hroznovej šťavy sa veľmi pravdepodobne používal aj v starovekom Izraeli. Umenie výroby a uchovávania vína bolo bežné v krajinách v oblasti Stredozemného mora, kde prevládalo vinohradníctvo, a kde pretrváva až dodnes.¹⁰ Existujú náznaky, že starovekí Židia uchovávali víno preváraním. V *Encyklopédii Biblickej literatúry* od Johna Kitta sa uvádza: „Mishna uvádza, že Židia mali obyčaj používať *prevárané víno*. ‘Neprevárajú víno obeti pozdvihnutia, pretože sa tým zmenšuje jeho obsah,’ a následne hustne, čo si pri pití nutne vyžaduje prídanie vody; ale hneď na to dodáva, ‘Rabbi Jehudah to dovoľuje, pretože ho to vylepšuje’ (Teromoth Perek 100, 11).“¹¹

7. Virgil, *Georgics 1*, 295–296.

8. Columella, *On Agriculture 12*, 19, 1.

9. Tamtiež, 12, 19, 1.

10. Vid' Henry J. Van-Lennep, *Bible Lands: Their Modern Customs and Manners Illustrative of Scripture* (New York, 1875), str. 120; tiež Edwin Wilbur Rice, *Orientalism in Bible Lands*, 3. vydanie (Philadelphia, 1929), str. 154.

11. John Kitto, *Cyclopedia of Biblical Literature*, 1845 edition, heslo „Passover,“ zv. 2, str. 477.

V rozprave Talmudu nazvanej ‘*Abodah Zarah*’ je rozsiahla diskusia o tom, čo si niektorí rabíni myslia o používaní preváraného vína. Jedna z diskutovaných otázok je, či Žid mohol používať varené víno, ktoré odovzdal na uskladnenie k pohanovi. Bola tu obava, že pohan ho mohol obetovať modle. Rabbi Ashi rozptýlil tieto obavy, keď povedal: „Naše varené víno, ktoré je v držbe u pohana si nevyžaduje dvojité zapečatenie. Čo sa týka obavy, že by ho mohol obetovať modle, neobetuje sa v tomto stave.“¹² Dôvodom je, ako vysvetľuje poznámka, že pohania používali na svoje obetné dary len surové (neupravené) víno. Varené víno bolo pre ich obeť neprípustné a preto niet obáv že by bolo obetované modle.¹³

Varená hroznová šťava v starovekom Izraeli? Je ťažké povedať, nakoľko rozšírené bolo používanie vareného vína v starovekom Izraeli. Ale nie je dôvod pochybovať, že sa používalo. Niektoré biblické odkazy na „med – *debaš*“ sa môžu týkať sladkého hroznového sirupu. Hebrejské slovo *debaš* zodpovedá arabskému *dibs*, čo je zvyčajný termín pre sladký sirup vyrobený prevarením šťavy z hrozna, hrozienok alebo datlí. J. I. Ross v svojom článku v *The Interpreter's Dictionary of the Bible* píše o mede toto: „Sú tri rôzne druhy medu v Biblii: (a) hustý hroznový sirup (arabsky *dibs*); (b) divoký med... (c) med z domácich včiel.“¹⁴

Niektorí odborníci tvrdia, že určité starozákonné texty nehovoria o včelom mede, ale o hroznovom sirupe. Napríklad J. A. de Bost uvádza v *Dictionnaire de la Bible* toto: „Niektorí autori veria, že niektoré starozákonné texty, a to Genesis 43:11; Ezechiel 27:17 a Jeremiáš 41:8 nehovoria o včelom mede, ale o sladkom nápoji, sirupe, ktorý kvapká zo zrelých datlí (sú to hebrejskí učenci Maimonides, Josephus, Hiller, Celsius, Geddes, atď.). Odvolávajú sa medzi iným na fakt, že hebrejské slovo *debash*, ktoré znamená med, má v arabčine význam datle. Ďalší učenci tvrdia, že toto slovo sa má chápať ako hroznový med, teda hroznová šťava

12. ‘*Abodah Zarah*’ 30a, prekl. I. Epstein, *The Babylonian Talmud* (London, 1936), str. 148.

13. Tamtiež, pozn. 2.

14. *The Interpreter's Dictionary of the Bible*, 1962, heslo „Honey,“ zv. 2, str. 639.

varená s cukrom alebo bez cukru až kým nebude hustá ako sirup (Rosenmüller). Tento nápoj sa vyrába ešte aj dnes v Sýrii a Palestíne (Shaw, Russell, Burckhardt). Zo 150 kg hrozna sa dá vyrobiť 50 kg tohto nápoja, nazývaného dibs (debash). Používa sa namiesto cukru, zriedený s vodou. Chudobným nahrádza maslo a chorým víno. Gréci a Rimania poznali med z hrozna.¹⁵

Správa vyzvedačov z Numeri 13. kapitoly môže podporiť význam slova *debaš* ako medu z hrozna. Vyzvedači „prišli po dolinu potoka Eškola a odrezali stade letorast s jedným strapcom hrozna, a niesli ho dvaja na drúku, a vzali aj z granátových jablák a z fíkov“ (v.23). Pred ovocím, ktoré vyzvedači priniesli ako dôkaz úrodnosti krajiny, hlavne veľký stravec hrozna, granátové jablká a figy, povedali: „Prišli sme do zeme, do ktorej si nás poslal, ktorá aj naozaj oplýva mliekom a medom [*debaš*], a toto je jej ovocie“ (v.27). Keďže ovocie, ktoré bolo prinesené na dôkaz, že krajina oplýva „mliekom a medom“ bolo hlavne veľké hrozno, „med“ môže znamenať varenú hroznovú šťavu, známu ako „hroznový med – *dibs*“, vyrobenú z predvedeného druhu hrozna a „mlieko“ môže znamenať zelené pastviny, ktoré živili dojnú kravu. Zdá sa, že dôraz sa kladie na hodnotu prirodzených plodov zeme.

Uchovávanie hroznovej šťavy filtráciou. Ďalší spôsob ako zabrániť fermentácii hroznovej šťavy je oddelenie albumínu, ktorý sa nachádza na vnútornej výstelke hroznovej šupky a na povrchu hroznových jadriok, od iných prvkov. Albumín, ako už bolo uvedené, podporuje tvorbu fermentujúcich látok, známych ako fermenty alebo kvasinky. Opatrným spôsobom (postupom) sa dá hroznová šťava oddeliť od fermentujúcej dužiny. Starovekí ľudia pochopili tento princíp a aplikovali ho dvoma spôsobmi: (1) jemným lisovaním, (2) filtráciou.

Hrozno bolo prinesené z vinice a uložené do vínnych kadí. Prvá šťava, ktorá vytekala ešte pred začiatkom šliapania (lisovania) sa podľa Plínia nazývala *protropum*. „Tento názov,“ vysvetľuje Plínius, „dali ľudia šťave, ktorá vytekala svojou vlastnou tiažou ešte pred šliapaním hrozna.“¹⁶ Táto šťava, ktorá samovoľne vytekala

15. *Dictionnaire de la Bible*, ed. Ch. Meygruiss, 2. vydanie, 1865, heslo „Vin et Miel.“

16. Plínius, *Natural History* 14, 11.

z hrozna sa skladala takmer úplne z cukornatého podielu hrozna. Tento vysoký cukrovitý obsah šťavy robil jej uchovanie vo vzduchotesnej nádobe relatívne jednoduchým.

Aby sa zabránilo fermentácii jemne vytlačenej hroznovej šťavy, bolo nevyhnutné vliať ju do riadne utesnených nádob a uskladniť ju na chladnom mieste. Columella nám podáva informatívny popis, ako to robili: „Aby šťava ostala vždy taká sladká, ako keď bola čerstvo vytlačená, postupujte nasledovne: Pred vložením hroznových šupiek pod lis, vyberte z kade čo možno najčerstvejší mušt a vložte ho do nového vínneho džbánu; potom ho namažte živicom a starostlivo uzavrite vrchnákom tak, aby sa do vnútra nedostala voda. Potom celý džbán ponorte do nádrže s chladnou, čerstvou vodou tak, aby ani kúsok nevyšiel nad hladinu. Po 40 dňoch ho vyberte z vody. Šťava potom ostane čerstvá až do roka.“¹⁷

I keď bola fermentovateľná dužina vylisovaná spolu s cukrovou šťavou, ešte stále ich bolo možné oddeliť filtráciou. Je jasné, že staroveké spôsoby filtrácie boli omnoho menej dokonalé a účinné, než v súčasnom vínnom priemysle. Základná metóda spočívala v použití vreca (mechu) nazývaného *sacco*, do ktorého sa umiestnilo hrozno. Pod vrece sa umiestnila nádoba, do ktorej sa zachytávala vytekajúca šťava. Niekoľko latinských spisovateľov sa zmieňuje o používaní takýchto cedidiel alebo filtrov pri príprave vín.

Rímsky básnik Vergílius (70–19 pred n.l.) sa zmieňuje o vrecovine (*cola*) ako o jednom kuse štandardného vybavenia vínneho lisu (*prelum*). Jeho účelom, ako podotýka Plínius, bolo odstrániť zo šťavy tie substancie, ktoré podporujú fermentáciu: „Vína sú najprospernejšie, keď je všetka ich sila (potencia) premožená ceditlom [*sacco*]. Musíme pamätať, že víno je hroznová šťava, ktorá získava silu fermentáciou.“¹⁸

Plutarchos, grécky životopisec a moralista prvého storočia, keď pojednáva o filtračnom procese, mnohokrát hovorí rovnakými slovami ako Plínius: „Vína sa považuje za staré, alebo oslabené, keď sa často filtruje. S takto vylúčenou silou víno nerozpáli mozog, ani

17. Columella, *On Agriculture* 12, 29, 1.

18. Plínius, *Natural History* 23, 24.

nezakalí myseľ a vášne a je oveľa príjemnejšie na pitie.“¹⁹

Je pozoruhodné, že Plutarchos zisťuje, že filtrované, nealkoholické víno bolo „príjemnejšie na pitie“ než alkoholické sorty. Toto zistenie nám pomáha pochopiť povahu „dobrého vína“, ktoré vytvoril Kristus na svadbe v Káne (Ján 2:10). Dôvod pre výrobu filtrovaných vín bol, podľa Plínia, umožniť ľuďom piť viac bez toho, aby sa opili: „Naviac, aby sme umožnili užívať viac vína, znižujeme jeho silu ľanovým (plátnovým) cedidlom.“²⁰

Uchovávanie hroznovej šťavy uskladnením v chlade. Fermentácii hroznovej šťavy sa dá zabrániť aj uskladnením pri teplote pod 4° C. Pri tejto teplote sa zastavujú takmer všetky fermentačné procesy. Fermentácia môže prebiehať len medzi 4–27° C. Pod 4° C je fermentácia neúčinná a nad 27° C prebieha namiesto vínneho kvasenia octové kvasenie. Pri znížení teploty na 4° C sa albumín usadzuje na dne a šťava nefermentuje.

Ľudia v staroveku veľmi dobre poznali túto metódu konzervácie. Keď chceli uchovať hroznovú šťavu v sladkom, nefermentovanom stave, vzali *amforu*, potreli ju zvnútra i zvonku živicom. Potom ju naplnili *muštovým výluhom* (mustum lixivium) – muštom, ktorý vytekol ešte pred lisovaním hrozna ťažkým brvnom a starostlivo ju utesnili živicom. Potom ju ponorili do nádrže s chladnou vodou alebo do cisterny, a tam ju ponechali v klude 6 týždňov alebo 2 mesiace. Po tomto procese hroznová šťava mohla zostať nefermentovaná a preto bola nazývaná *semper mustum*, čo znamená trvalý mušt.

Columella, ako už bolo spomínané, popisuje tento postup slovami: „Aby šťava ostala vždy taká sladká, ako keď bola čerstvo vytlačená, postupujte nasledovne: Pred vložením hroznových šupiek pod lis, vyberte z kade čo možno najčerstvejší mušt a vložte ho do nového vínneho džbánu; potom ho namažte živicom a starostlivo uzavrite vrchnákom tak, aby sa do vnútra nedostala voda. Potom celý džbán ponorte do nádrže s chladnou, čerstvou vodou tak, aby ani kúsok nevyčnieval nad hladinu. Po 40 dňoch ho vyberte z vody. Šťava

19. Plutarch, *Symposiacs* 8, 7.

20. Plínius, *Natural History* 14, 28.

potom ostane čerstvá až do roka.“²¹ Columella pokračuje a hovorí, že „šťava ostane v dobrom stave tak dlho, ako dlho bude správne chladná.“²²

Podobný popis tohto procesu podáva Plínius. Keď hovorí o sladkom víne, Grékmi nazývanom *aigleukos* a trvalom mušte, Rimanmi nazývanom *semper mustum*, hovorí: „Pri jeho výrobe je potrebná starostlivosť, pretože nesmie vyvrieť [*fervere*, fermentovať] – čo je slovo, ktoré Rimanovia používali na označenie prechodu z muštu na víno. Preto akonáhle sa mušt vyberie z kade a naleje do sudov, ponoria ich do vody, až kým neprejde zimný slnovrat a nenastane riadne chladné počasie.“²³

Táto metóda konzervácie hroznovej šťavy sa musela používať dávno pred Plíniom a Columellom, pretože Cato (234–149 pred n.l.) ju spomína dve storočia pred nimi: „Ak si chcete uchovať hroznovú šťavu celý rok, nalejte ju do amfory, utesnite zátku živicom a ponorte ju do nádrže s vodou. Po tridsiatich dňoch ju vyberte; ostane sladká a svieža celý rok.“²⁴

Konzervácia hroznovej šťavy vysírením. Fermentácii hroznovej šťavy môžeme tiež zabrániť výparmi oxidu siričitého. Táto metóda spočíva v naplnení džbánov čerstvou nefermentovanou hroznovou šťavou takmer doplna, potom sa v prázdnej časti zapáli oxid siričitý, a kým sú prítomné sírne výpary, džbány sú pevne uzavreté. Iná možnosť je naliať šťavu do džbánov alebo fliaš, ktoré boli dôkladne vysírené výparmi síry. Síra absorbuje zo vzduchu kyslík a zabraňuje tvorbe baktérií kvasenia. Oxid siričitý sa dnes bežne používa vo vínnom priemysle proti niektorým infekciám, ktorým je víno vystavené.

Použitie síry na konzerváciu vína bolo známe už v staroveku. V kapitole venovanej rôznym metódam uchovávaní vína Plínius hovorí o Catovi, ktorý „spomína síru.“²⁵ Horacius naráža na túto

21. Columella, *On Agriculture* 12, 29, 1.

22. Tamtiež, 12, 30, 1.

23. Plínius, *Natural History* 14, 11.

24. Marcus Cato, *On Agriculture* 120, 1.

25. Plínius, *Natural History* 14, 25, 129.

prax v básni venovanej oslave radostného výročia: „Tento slávnostný deň každý rok vytiahne dobre vysmolenú živcovú zátku z džbánu pripraveného na pitie dymu v Tullusovom konzulstve.“²⁶ V ďalšej strofe podotýka, že toto vydymené víno bolo nefermentované, pretože z neho bolo možné vypíť sto čiaš bez toho, aby spôsobilo „clamor et ira“, čo znamená „hádky a hnev.“²⁷

ZHRNUTIE

Preskúmané staroveké svedectvá naznačujú, že v staroveku boli známe a používané aspoň štyri spôsoby uchovávania hroznovej šťavy v nefermentovanom stave: (1) varenie hroznovej šťavy na sirup, (2) oddelenie fermentovateľnej dužiny od samotnej šťavy filtráciou, (3) ponáranie hroznovej šťavy v pevne uzavretých džbánoch do chladnej vody, (4) vysírovanie vínnych džbánov pred ich zapečatením.

Fakt, že Stará a Nová zmluva nepojednáva o umení uchovávania hroznovej šťavy neznamená, že takéto umenie bolo v starovekom Izraeli neznáme. Židia neboli menej zbehlí v zručnosti konzervácie ovocia, obilnín a štiav, než okolité národy. Josephus hovorí, že Rímania užasli, keď v pevnosti Masada našli v čerstvom stave víno, olej, ovocie a obilniny, hoci tam boli uskladnené niekoľko rokov.²⁸ Navyše, rabínske zdroje spomínajú konkrétne používanie vareného vína.

Príčiny mlčania Písma o spôsoboch uchovávania hroznovej šťavy sú dané charakterom samotnej Biblie. Je to kniha, ktorá v prvom rade pojednáva o tých aspektoch života, ktoré sa týkajú dejín spasenia. V Biblii nenachádzame pojednania o poľnohospodárstve, ako u klasickej literatúry. Príčinou nie je nedostatok záujmu alebo poznatkov o poľnohospodárstve, ale bezdôvodnosť zaoberať sa otázkami, ktoré sa nevzťahujú k náboženskému životu Božieho ľudu.

V Biblii nie je žiadna zmienka o spôsoboch ochrany pred skazením fermentovaného vína, aj keď ich Židia museli poznať. To isté platí

aj pre nefermentovanú hroznovú šťavu. Biblia potvrdzuje, že Boží ľud mal a užíval nefermentovanú hroznovú šťavu. Nedočítame sa o tom, ako Židia chránili hroznovú šťavu v nefermentovanom stave. Máme dôvody veriť, že poznali niektoré spôsoby konzervácie známe a používané v starovekom svete. Tento záver bude potvrdený v nasledujúcich dvoch kapitolách, ktoré skúmajú učenie Ježiša a apoštolskej cirkvi v otázke alkoholických nápojov.

26. Horace, *Carminum Liber* 3, 8, 9–12.

27. Tamtiež, 3, 8, 6.

28. Josephus, *Jewish War* 7, 8, 4.

JEŽIŠ A VÍNO

Príklad a učenie Ježiša Krista je normou pre vieru a praktický život kresťana. Ak Kristus, ako mnohí kresťania s dobrým úmyslom veria, *premenil* vodu na fermentované víno na svadbe v Káne, *odporučil ho* v podobenstve o nových kožiciach a starom víne, pripustil, že ho *požíval* vo svojom popise svojho životného štýlu („jedenie a pitie“) a *prikázal* jeho používanie až do konca času pri ustanovení Večere Pánovej, potom *ťažko* môže byť niečo podstatne zlé na miernom pití alkoholických nápojov. Jednoducho povedané, „ak bolo víno dosť dobré pre Ježiša, je dosť dobré aj pre mňa!“

S ohľadom na životne dôležitý význam a ďalekosiahle následky učenia Krista a apoštolov o pití, preskúmame v tejto kapitole niektoré Ježišove príbehy alebo výroky spojené s vínom. Podrobnejšie pojednanie o týchto pasážach sa nachádza v 5. kapitole mojej rovnomennej knihy *Víno v Biblii*.

SVADBA V KÁNE

Veľa dobre mieniacich kresťanov verí, že „dobré víno“, ktoré Ježiš *urobil* v Káne (Ján 2:10) bolo „dobré“ pre vysoký obsah alkoholu. Táto viera spočíva na troch hlavných predpokladoch. Po prvé, predpokladá sa, že Židia nevedeli ako chrániť hroznovú šťavu pred fermentáciou; a keďže čas svadby bol práve pred jarným Pesachom (porov. Ján 2:13), čo je šesť mesiacov po zbere hrozna, víno použité v Káne malo dostatočný čas na fermentáciu. Po druhé, predpokladá sa, že označenie Ježišom premeneného vína starejším ako „dobré víno“ znamená vysokokvalitné alkoholické víno. Po tretie, predpokladá sa, že vyjadrenie „dobré napijú“ (Ján 2:10), ktoré vyslovil starejší, naznačuje, že hostia boli opojení, pretože pili fermentované víno. A teda Ježišovo víno muselo byť tiež fermentované. Vzhľadom na dôležitú úlohu, ktorú hrajú tieto predpoklady pri určovaní charakteru vína, ktoré vytvoril Kristus, preskúmame krátko každý z nich.

Prvý predpoklad spochybňujú mnohé svedectvá z Rímskeho sveta novozmluvného obdobia, popisujúce rôzne metódy konzervácie

hroznovej šťavy. V predchádzajúcej kapitole bolo ukázané, že uchovávanie nefermentovanej hroznovej šťavy bolo v niektorých ohľadoch jednoduchšie, ako uchovávanie fermentovaného vína. Teda možnosť, že na svadbe v Káne bolo dodané nefermentované víno v čase Pesachu je veľmi reálna, pretože takýto nápoj mohol byť uchovaný v nefermentovanom stave celý rok.

„**Dobré víno.**“ Druhý predpoklad, že víno premenené Ježišom prehlásil starejší za „dobré víno“ (Ján 2:10) z dôvodu vysokého obsahu alkoholu, je založený na chuti pijanov dvadsiateho storočia, ktorí definujú kvalitu vína úmerne k jeho alcoholickej sile. Toto však nebola nevyhnutne pravda v Rímskom novozmluvnom svete, kde najlepšie vína boli tie, *ktorých alkoholický potenciál bol odstránený varom alebo filtráciou*. Napríklad Plínius hovorí, že „vína sú najprospernejšie (*utilissimum*), keď je celá ich potencia odstránená cedidlom.“¹ Plutarchos podobne podotýka, že „víno je oveľa príjemnejšie na pitie,“ keď „nerozpaľuje rozum, ani nezamoruje myseľ alebo vášne“², pretože jeho sila bola odstránená častým filtrovaním.

Talmud naznačuje, že pitie za doprovodu hudobných nástrojov pri príležitosti radostných osláv ako je svadba bolo zakázané.³ Potvrdzujú to neskoršie svedectvá rabínov. Napríklad rabín S. M. Isaac, významný rabín 19. storočia a vydavateľ časopisu *The Jewish Messenger* píše: „Židia na svojich oslavách posvätného významu, *vrátane svadobnej hostiny*, nikdy nepoužívajú akýkoľvek druh fermentovaných nápojov. Pri svojich daroch a liatych obetiach, či už osobných alebo verejných používajú plody viniča – t.j. čerstvé hrozná – nefermentovanú hroznovú šťavu a hrozienka, ako symbol dobrerečenia. Fermentácia je pre nich vždycky symbolom skazenosti.“⁴ Aj keď názor rabího Isaaca nie je celkom presný, pretože

1. Plínius, *Natural History* 23, 24, prekl. W. H. S. Jones, *The Loeb Classical Library* (Cambridge, Massachusetts, 1961).

2. Plutarch, *Symposiac* 8, 7.

3. Viď *Sotah* 48a; a tiež *Mishna Sotah* 9, 11.

4. Citované v diele Williama Pattona, *Bible Wines. Laws of Fermentation* (Oklahoma City, n.d.), str. 83. Dôraz pridaný.

Židovské zdroje nie sú jednotné v popise druhu vína používaného pri posvätných slávnostiach, predsa naznačuje, že niektorí Židia používali pri svadobných slávnostiach nefermentované víno.

„**Dobre napili.**“ Tretí predpoklad, že výraz „dobre napili“ (Ján 2:10) naznačuje, že svadobní hostia boli podnapití a teda „dobré víno“ pochádzajúce od Krista muselo byť tiež alkoholické, je nepochopením a zneužitím výroku starejšieho svadobnej hostiny a prehliada širší význam tohto slovesa. Tento komentár sa nevzťahoval na túto konkrétnu svadobnú hostinu, ale na všeobecnú prax usporiadateľov takýchto slávností: „Každý človek podáva najprv dobré víno, a keď si (hostia) už upili, (dá) horšie...“ (Ján 2:10, SEVP). Táto poznámka sa týka skladových zásob usporiadateľov osláv, nie aktuálneho popisu stavu podnapitosti na konkrétnej oslave.

Ďalším dôležitým faktom na uváženie je, že grécke sloveso *methusko*, preložené ako „dobre napili“ (angl. KJV), „napijú“ (ROH), „vypijú“ (SEP), „upili“ (SEVP), znamená „piť hojne“, bez akejkoľvek narážky na opilstvo. Herbert Preisker vo svojom článku o tomto slovese v *Teologickom slovníku Nového zákona* podotýka, že „*methuskomai* u Jána 2:10 sa používa bez akéhokoľvek etického alebo náboženského posudku, v súvislosti s pravidlom, že horšie víno sa podáva až keď sa hostia už hojne napili. (porov. český Kralický preklad)“⁵

Morálne aspekty. Sloveso *methusko* u Jána 2:10 bolo použité vo význame presýtenia. Jednoducho poukazuje na veľké množstvo vína všeobecne skonzumovaného na nejakej slávnosti, bez akejkoľvek narážky na opojné účinky. Tí, ktorí chcú trvať na názore, že víno použité na slávnosti bolo alkoholické a že Ježiš tiež dodal alkoholické víno – aj keď lepšej kvality, sú dohnaní k záveru, že Ježiš zaobstaraním dodatočného veľkého množstva alkoholického vína podporil pokračovanie bezuzdného hodovania na svadobnej hostine. Takýto záver poškodzuje morálnu rýdzosť Kristovho charakteru.

5. Herbert Preisker, „*Methe, Methuo, Methuskomai*,“ *Theological Dictionary of the New Testament*, red. Gerhard Kittel (Grand Rapids, 1967), zv. 4, str. 547, dôraz pridaný.

Morálna zásadovosť nedovoľuje, aby Kristus mohol zázračne vytvoriť 450 až 680 litrov alkoholického vína pre mužov, ženy a deti zhromaždené na svadobnej hostine v Káne bez toho, aby sa stal morálne zodpovedným za ich opilstvo. Biblická a morálna zásadovosť si nutne žiada interpretáciu, že „dobré víno“ vytvorené Kristom bola čerstvá, nefermentovaná hrozňová šťava. Toto podporuje samotné prídavné meno použité na jeho opis, konkrétne *kalos*, ktoré označuje niečo morálne výborné namiesto výrazu *agathos*, čo znamená jednoducho dobré.⁶

NOVÉ VÍNO V NOVÝCH KOŽICIACH

Kristov výrok, že „nové víno treba vliať do nových kožíc“ (Lukáš 5:38; Matúš 9:17; Marek 2:22) niektorí zástancovia mierneho užívania vína vnímajú ako náznak, že Ježiš odporúčal mierne užívanie alkoholického vína. Tento názor spočíva na predpoklade, že fráza „nové víno“ označuje víno čerstvo vytlačené, ale už v stave aktívnej fermentácie. Také víno, ako sa tvrdí, sa môže vliať len do nových kožíc, pretože staré kožice by pod tlakom praskli.

Fermentujúce nové víno? Táto populárna interpretácia je veľmi imaginárna, ale nereálna. Každý, kto pozná tlak vznikajúci pri plynotvornej fermentácii vie, že žiadna nádoba, či už kožená, alebo sklenená nevydrží tlak vznikajúci pri fermentácii nového vína. Ako podotýka Alexander B. Bruce, „Ježiš vôbec nemyslel na fermentované, alkoholické víno, ale na „mušt“ – nealkoholický nápoj, ktorý mohol byť bezpečne uchovaný v nových kožených nádobách, no nie v starých kožiciach, v ktorých predtým bolo bežné víno, pretože albumín usadený na koži by spustil fermentáciu a vznik plynu s obrovským tlakom.“⁷

6. „Musíme si všimnúť,“ poznamenáva Leon C. Field, „že prídavné meno použité na opísanie vína, ktoré urobil Kristus nie je jednoducho *agathos*, dobré, ale *kalos*, niečo morálne výborné alebo prospešné. Tento výraz pripomína Theophrastusovu charakteristiku nepojného vína ako *morálneho (ethikos) vína*“ (*Oinos: A Discussion of the Bible Wine Question* [New York, 1883], str. 57).

7. Alexander Balman Bruce, *The Synoptic Gospels in The Expositor's Greek Testament* (Grand Rapids, 1956), str. 500.

Jediné „nové víno“ ktoré mohlo byť bezpečne uskladnené v nových kožiciach bol nefermentovaný mušt po prefiltrovaní alebo prevarení. Columella, renomovaný rímsky odborník na poľnohospodárstvo, ktorý bol súčasníkom apoštolov dosvedčuje, že „nové nádoby na víno“ sa používali na uchovávanie čerstvého nefermentovaného muštu: „aby mušt ostal vždy sladký, ako keby bol čerstvý, treba dodržiavať nasledovné: Predtým, než sa hroznové šupky dajú pod lis, vyberte zo suda čo najčerstvejší mušt a dajte ho do nových vínných nádob [amphoram novam], potom ich namažte živicom a starostlivo ich uzavrite, aby sa dovnútra nedostala žiadna voda.“⁸

Symbolický význam. Táto interpretácia je ďalej potvrdená symbolickým významom Kristových slov. Obraz nového vína v nových kožiciach je podobenstvom na obnovu (reformáciu). Ako výstižne vysvetľuje Ernest Gordon, „staré kožice so svojimi alkoholickými usadeninami predstavujú skazenú povahu farizejov. Nové víno evanjelia sa do nich nemohlo vliať. Skvasili by ho. ‘Neprišiel som volať [samo]spravodlivých, ale [kajúcich] hriešnikov ku pokániu.’ Takí sa pri svojom obrátení stávajú novými nádobami, schopnými udržať nové víno bez toho, aby ho pokazili (Marek 2:15–17, 22). Teda prirovnaním alkoholického vína k zvrhlému farizeizmu dal Kristus jasne najavo, aký bol jeho názor na alkoholické víno.“⁹

„Je dobré si všimnúť,“ pokračuje Ernest Gordon, „ako v tejto príležitostnej ilustrácii [Kristus] stotožňuje víno s nefermentovaným vínom. Fermentovanému vínu sa tu nedostáva uznanie. Mohlo by sa uskladniť v akejkoľvek kožici, stále bude zlé a skazené. Ale nové víno je ako nové plátno, ktoré je príliš dobré na to, aby sa použilo na zaplá-tanie starých handier. Je to vec čistá a prospešná (zdravá), vyžadujúca čistú nádobu. Prirodzený spôsob, akým je táto ilustrácia použitá poukazuje minimálne na všeobecné, faktické chápanie medzi jeho židovskými poslucháčmi, že skutočný plod viniča, dobré víno, bolo nefermentované.“¹⁰

8. Columella, *On Agriculture* 12, 29.

9. Ernest Gordon, *Christ, the Apostles and Wine. An Exegetical Study* (Philadelphia, 1947), str. 20.

10. Tamtiež, str. 21.

JE STARÉ VÍNO LEPŠIE?

V evanjeliu Lukáša po Kristovom rozprávaní o novom víne v nových kožiciach nasleduje podobný, predsa však odlišný výrok: „A nikto, kto pije staré, nechce nové, lebo povie: Staré je dobré!“ (Lukáš 5:39). Aj keď sa tento výrok nenachádza v ostatných evanjeliách, tvorí neoddeliteľnú súčasť príbehu. Zástancovia mierneho pitia vína prikladajú tomuto výroku fundamentálnu dôležitosť, pretože obsahuje, z ich pohľadu, Kristovu vyslovenú pochvalu alkoholického vína. Kenneth L. Gentry, napríklad, hovorí o „takmer univerzálnej prevahe ľudí preferujúcich staré (fermentované) víno pred novým (zatiaľ nefermentovaným, alebo nefermentovaným) vínom.“ Podľa neho „sám Pán sa odvoláva na toto hodnotenie medzi ľuďmi u Lukáša 5:39: ‘A nikto, kto pije staré, nechce nové, lebo povie: Staré je dosť dobré!’“¹¹

Význam „nového vína.“ Význam výrazu „nové víno“ v tejto stati sa nedá určiť jeho všeobecným použitím v Písme, pretože v Septuaginte (grécky preklad Starého zákona) sa fráza *oinos neos* – „nové víno“ používa ako na označenie fermentovaného vína, napr. u Jób 32:19, tak aj na označenie nefermentovanej hroznovej šťavy, ako u Izaiáša 49:26. Na tomto druhom mieste sa tak prekladá hebrejské slovo *asis*, ktoré označuje nefermentovanú hroznovú šťavu.

V rozoberanej pasáži je legitímne usudzovať, že výraz „nové víno“ má rovnaký význam v celej pasáži, pretože sa používa viackrát za sebou bez náznaku zmeny významu. Metafory v oboch výrokoch sú použité bez zámeny alebo protirečenia. To znamená, že ak „nové víno“ vo verši 38 je, ako už bolo ukázané, nefermentovaná hroznová šťava, rovnaký význam musí mať aj „nové víno“ vo verši 39.

Význam „starého vína.“ Predtým, než budeme diskutovať o tom, či Kristus vyjadril alebo nevyjadril lepšie kvalitatívne hodnotenie „starého vína“ pred „novým vínom“, je potrebné určiť, či spomínané

11. Kenneth L. Gentry, *The Christian and Alcoholic Beverages* (Grand Rapids, 1986), str. 54.

„staré víno“ bolo fermentované alebo nefermentované. Z hľadiska kvality, vek „zlepšuje“ chuť nielen fermentovaného vína, ale aj nefermentovanej hroznovej šľavy. Aj keď v hroznovej šľave nenastávajú žiadne chemické zmeny, získava pri uskladnení lahodnejšiu chuť, keď sa drobné a jemné čiastočky oddeľujú od albumínovej hmoty a iných usadenín. Teda „staré víno“ označované ako dobré, by sa mohlo vzťahovať na konzervovanú hroznovú šľavu vyzretú (zušľachtenú) vekom.

Kontext však skôr podporuje význam fermentovaného vína, pretože Kristus používa metaforu „starého vína“ na označenie starých foriem náboženstva a „nového vína“ na označenie novej formy náboženského života, ktorú Kristus učil a založil. V tomto kontexte fermentované staré víno lepšie predstavuje skazené formy starého farizejského náboženstva.

Je „staré víno“ lepšie? V zmysle týchto záverov ostáva určiť, či Kristus svojim výrokom vyjadruje hodnotový posudok uprednostňujúci „staré [fermentované] víno“ pred „novým vínom“. Pozorné čítanie textu naznačuje, že ten, kto hovorí „staré je dobré“ nie je Kristus, ale niekto, kto pije „staré víno“. Inými slovami, Kristus nevyslovuje svoj vlastný názor, ale názor tých, ktorí si osvojili chuť starého vína. Jednoducho hovorí, že každý, kto si osvojil chuť starého vína, sa nezaujíma o nové. Poznáme takéto prípady. Pitie alkoholických nápojov vyvoláva túžbu po ďalších povzbudzujúcich prostriedkoch a nie po nealkoholických šľavách.

Kristov výrok nepredstavuje jeho hodnotenie predností starého, fermentovaného vína. Tento argument zdôrazňujú viacerí komentátori. Vo svojom *Commentary on the Gospel of Luke*, Norval Geldenhuys hovorí: „To, o čo ide v tomto spore nemá nič spoločné s porovnávacími prednosťami starého a nového vína, ale týka sa záľuby v starom víne v prípade tých, ktorí sú navyknutí ho piť.“¹²

R. C. H. Lenski konštatuje tú istú pravdu najvýstižnejšie: „nie je to Ježiš, ktorý nazýva staré víno ‘dost dobrým’, ale ten, čo ho

12. Norval Geldenhuys, *Commentary on the Gospel of Luke*, The New International Commentary on the New Testament (Grand Rapids, 1983), str. 198..

pije. Mnohé staré vína sú rozhodne zlé, pretože neboli správne pripravené; vek vína je jedna vec a kvalita vína rastúca s vekom je celkom iná vec.“¹³

Kontext „starého vína.“ Názor, že staré, fermentované víno je lepšie než nové víno by nebolo pravdivé dokonca ani vtedy, keby tomu veril každý človek na zemi. A v pasáži, o ktorej uvažujeme je to popreté kontextom, v ktorom sa to odohráva a celým účelom ilustrácie. V bezprostrednom kontexte Ježiš používa rovnaké slovo (*palaios*) na označenie starého odevu, ktorý určite nepovažuje za lepší než nový odev. Konštatovanie o „starom víne“ na pohľad popiera predchádzajúci výrok o „starom odev“, ale protirečenie zmizne keď pochopíme účel podobenstva.

Cieľom podobenstva nie je chváliť kvalitu starého vína, ale varovať pred precenením starých foriem zbožnosti prezentovaných farizejmi. Taká zbožnosť pozostávala, ako naznačuje verš 33, z plnenia takých vonkajších asketických praktík, ako časté postenie a verejné modlitby. Na potvrdenie faktu, že Jeho učeníci sa nepridržali takýchto vonkajších foriem zbožnosti, použil Kristus štyri podobenstvá: svadobní hostia sa nepostia v prítomnosti ženícha (v.34–35); nové plátno sa nepoužíva na zaplátanie starého odevu (v.36); nové víno sa nedáva do starých kožíc (v.37–38); nové víno neoblubujú tí, ktorí pijú staré (v.39).

Spoločným cieľom všetkých štyroch ilustrácií je pomôcť ľuďom navyknutým na staré formy náboženstva, ktorí nepoznajú novú formu náboženského života predstaveného Kristom, poznať, že staré sa zdá dobré len dovtedy, kým si nezvykneme na nové, ktoré je samo osebe lepšie. V tomto kontexte sa staré fermentované víno zdá dobrým len tým, ktorí nepoznajú lepšie nové víno.

BOL JEŽIŠ ŽRÁČ A PIJAN?

Pred viac ako 19 storočiami bol Ježiš obvinený, že je „žráč a pijan“ pretože prišiel „jediac a pijúc“ (Lukáš 7:33–34; Matúš 11:19). Zástancovia mierneho pitia nachádzajú v Ježišovom vlastnom opise

13. R. H. Lenski, *The Interpretation of St. Luke's Gospel* (Columbus, Ohio, 1953), str. 320

svojho životného štýlu, vyjadrenom slovami „jediac a pijúc“ (Matúš 11:19; Lukáš 7:34), neklamný dôkaz o tom, že otvorene pripúšťal, že *užíval* alkoholické víno. Navyše sa argumentuje, že Ježiš musel piť alkoholické víno, pretože jeho kritici ho obviňujú z toho, že je „pijan.“

Spoločenský životný štýl. Táto interpretácia ignoruje niekoľko dôležitých faktov. Fráza „jediac a pijúc“ je použitá idiomatically (osobite) na opísanie rozdielu medzi spoločenským životným štýlom Ježiša a Jána Krstiteľa. Ján prišiel „nejediac chleba ani nepijúc vína“, (Lukáš 7:33), teda že žil štýlom úplnej *spoločenskej izolácie*, kým Kristus prišiel „jediac a pijúc“, teda žil životom voľného *spoločenského združovania*.

Žiadna zmienka o víne. Významný, často prehliadaný fakt je, že Ježiš pri opise svojho životného štýlu nespomínal „víno.“ Kým o Jánovi Krstiteľovi Ježiš povedal, že prišiel „nejediac chleba ani nepijúc vína,“ o sebe jednoducho povedal: „Prišiel Syn človeka jediac a pijúc.“ Ak by Ježiš chcel oznámiť, že on na rozdiel od Jána Krstiteľa bol pijan vína, mohol kvôli dôrazu a jasnosti zopakovať slovo „víno.“

Tým, že odmietol špecifikovať aký druh jedla alebo nápoja konzumoval, si mohol Kristus želať odňať svojim kritikom akýkoľvek dôvod na ich obvinenia z pažravosti a opilstva. Vypustenie slov „chlieb“ a „víno“ v druhom výroku (Matúš ich vypúšťa v oboch výrokoch) mohlo byť zamýšľané kvôli odhaleniu nezmyselnosti obvinenia. Inými slovami, Ježiš akoby hovoril: „Moji kritici ma vinia, že som žráč a pijan len preto, že nejem sám, ale často v prítomnosti iných ľudí. Jem *v spoločnosti*. Ale moji kritici v skutočnosti ani nevedia, čo jem.“

Dokonca aj za predpokladu, že Ježišovi kritici ho skutočne videli niečo piť, pohotovo by ho obvinili z pijanstva, aj keby by ho videli piť hroznovú šťavu alebo vodu. Na Letnice kritici obvinili apoštolov z toho, že sa opili z hroznovej šťavy (*gleukos* – Skutky apoštolov 2:13). To ukazuje, že čokoľvek už Ježiš pil, jeho bezohľadní kritici by ho ohovorili ako pijana.

Neisté obvinenia kritikov. Usudzovať, že Ježiš musel piť víno len preto, lebo ho za „pijana“ označili jeho kritici, by znamenalo akceptovať slová Kristových nepriateľov ako pravdu. Pri dvoch ďalších príležitostiach kritici obvinili Ježiša, že „má démona“ (Ján 7:20; 8:48). Ak by sme uverili, že Kristus musel piť alkoholické víno, pretože jeho kritici ho z obvinili z pijanstva, potom by sme museli tiež veriť, že mal zlého ducha, pretože jeho kritici ho obvinili, že má démona. Absurdnosť takejto argumentácie ukazuje, že obvinenia kritikov nie sú bezpečným základom na definovanie biblických právd.

Ježiš odpovedal na neopodstatnené obvinenie svojich kritikov slovami: „ospravedlnená je múdrosť od všetkých svojich detí“ (Lukáš 7:35). Dôkazová sila tohto textu je rozdelená medzi „deti“ a „skutky,“ ale význam tohto zakódovaného výroku ostáva rovnaký, teda, že múdrosť sa má posudzovať podľa svojich výsledkov. Múdrosť Božia sa potvrdzuje skutkami dobroty, ktoré plodí. Teda usudzovať na základe klebiet Ježišových kritikov, že pil víno, ukazuje na úplnú neprítomnosť múdrosti. Výsledky jeho života plného sebazaprenia hovoria samé za seba.

VÍNO PRI VEČERI PÁNOVEJ

Fundamentálna dôležitosť sa prikladá „vínu“ pri poslednej večeri, pretože Kristus ho nielen sám užil, ale ho dokonca *prikázal* používať až do konca času ako pamiatku na svoju vykupujúcu krv (Matúš 26:28–29; Marek 14:24–25). Široké kruhy ľudí veria, že víno pri poslednej večeri bolo alkoholické z dvoch dôvodov: (1) fráza „plod viniča“ je obrazné vyjadrenie, ktoré sa používalo ako funkčný ekvivalent fermentovaného vína a (2) Židia pri Pesachu údajne užívali len fermentované víno. Túto domnienku sponchybňuje niekoľko dôležitých okolností (úvah).

„Plod viniča.“ Jazyk poslednej večere je veľavravný. Vo všetkých synoptických evanjeliách Ježiš nazýva obsah pohára „plod viniča“ (Matúš 26:29; Marek 14:25; Lukáš 22:18). Podstatné meno „plod“ (*gennema*) označuje plodinu v prírodnom stave, tak ako bola pozbieraná. Fermentované víno nie je prirodzený „plod viniča“, ale

neprirodzený výsledok fermentácie a kazenia. Židovský historik Josephus, ktorý bol súčasníkom apoštolov jasne nazýva tri strapce hrozna čerstvo vytlačené faraónovým pohárnikom do pohára ako „plod viniča“.14 To nesporne potvrdzuje, že fráza sa používala na označenie čerstvej nefermentovanej hroznej šťavy.

Pite z neho „všetci.“ Ak by obsahom pohára bolo alkoholické víno, Kristus by sotva mohol povedať: „*Pite z neho všetci!*“ (Matúš 26:27; porov. Marek 14:23; Lukáš 22:17), obzvlášť s ohľadom na fakt, že typický Pesachový pohár vína neobsahoval len glg, ale 3–4 dl.15 Kristus by ťažko mohol *prikázať* „*všetkým*“ svojim nasledovníkom, aby z neho pili, ak by obsahoval alkoholické víno. Sú ľudia, pre ktorých je alkohol v akejkoľvek forme veľmi škodlivý. Mladí ľudia, ktorí majú účasť pri Pánovom stole by sa určite nemali dotýkať vína. Sú aj takí, v ktorých obyčajná chuť alebo zápach alkoholu vzbudzuje spiacu alebo už zdolanú túžbu po alkohole. Mohol by Kristus, ktorý nás učil modliť sa: „*neuvod' nás do pokušenia,*“ urobiť zo svojho pamätného stola pre niektorých miesto neodolateľného pokušenia a pre všetkých miesto nebezpečenstva? Víno Večere Pánovej by sa nikdy nemohlo užívať *hojne a slávnostne*, ak by bolo alkoholické a opojné.

Zákon fermentácie. Ďalšiu podporu nefermentovaného vína pri prijímaní poskytuje Mojžišov zákon, ktorý vyžadoval vylúčenie všetkých fermentovaných potravín počas Pesachu (Exodus 12:15; 13:6,7). Ježiš chápal význam litery a ducha Mojžišovho zákona ohľadom „*nekvasených vecí,*“ ako naznačuje v svojom varovaní pred „*kvasom farizeov a sadúceov*“ (Matúš 16:6). „*Kvas*“ znamená pre Krista, ako učeníci neskôr pochopili, skazený charakter a učenie (Matúš 16:12). Konzistencia a krása symbolu krvi nemôže byť vhodne predstavená fermentovaným vínom, ktoré v Písme symbolizuje ľudskú skazenosť a Božie rozhorčenie.

14. Josephus, *Antiquities of the Jews* 2, 5, 2.

15. Podľa J. B. Lightfoota, každý zo štyroch Pesachových kalichov obsahoval „*nie menej než šesnásťtinu hinu, nepočítajúc primiešanú vodu*“ (*The Temple—Service and the Prospect of the Temple* [London, 1833], str. 151). Hin obsahoval asi 6 litrov, teda každý zo štyroch kalichov obsahoval 3–4 decilitre.

Nevieme si predstaviť Krista skláňajúceho sa k požehnaniu vo vďačnej modlitbe nad kalichom obsahujúcim alkoholické víno, pred ktorým nás Písmo varuje, aby sme sa naň nepozerali (Príslovie 23:31). Kalich, ktorý opája je kalichom kliatby, a nie „kalichom dobrorečenia“ (1. Korinťanom 10:16); je „kalich démonov“ a nie „kalich Pánov“ (1. Korinťanom 10:21); je kalichom, ktorý nemôže vhodne symbolizovať neporušiteľnú a „drahocennú krv Kristovu“ (1. Petrova 1:18–19). To nám dáva dôvod veriť, že kalich, ktorý on „požehnal“ a dal svojim učeníkom, neobsahoval nič „kvasené“ – Písmom zakázané.

Historické svedectvá. Židovské a kresťanské historické svedectvá podporujú užívanie nefermentovaného vína pri Pesachu/Večeri Pánovej. Louis Ginzberg (1873–1941), významný odborník na Talmud, ktorý bol takmer štyridsať rokov vedúcim Katedry Talmudských a Rabínskych štúdií na Židovskom teologickom seminári v Amerike podáva snáď najvyčerpávajúcejšiu analýzu referencií Talmudu týkajúcich sa užívania vína v židovských náboženských obradoch. Svoj prieskum ukončuje slovami: „*Takto máme dokázané na základe hlavných pasáží ako Babylonského, tak aj Jeruzalemského Talmudu, že nefermentované víno sa smelo užívať lekatehillah [dobrovoľne] ku Kidduš [zasvätenie sviatku pomocou čaše vína] a k ďalším náboženským obradom mimo chrámu.*“16

Ginzbergov záver potvrdzuje aj *Židovská encyklopédia*. V komentári deja poslednej večere sa píše: „*Podľa synoptických evanjelií by sa zdalo, že v štvrtok večer posledného týždňa svojho života Ježiš vošiel so svojimi učeníkmi do Jeruzalema, aby s nimi jedol pokrm Pesachu v svätom meste. Ak je to tak, oblátka a víno omše resp. večere Pánovej, ktoré ustanovil ako pamiatku by bol nekvasený chlieb a nefermentované víno, ako pri slávnostnej veľkonočnej večeri.*“17

Zvyk používať nefermentované víno pri Pesachu prežil počas dlhých storočí nielen u Židov, ale aj u niektorých kresťanských skupín

16. Louis Ginzberg, „*A Response to the Question Whether Unfermented Wine May Be Used in Jewish Ceremonies*“, *American Jewish Year Book* 1923, str. 414.

17. *The Jewish Encyclopedia*, 1904, heslo „Jesus“, zv. 5, str. 165.

a cirkví. Napríklad apokryfné *Skutky a Umučenie Sv. Matúša apoštola* rozšírované v treťom storočí, uvádzajú, že nebeský hlas prikázal miestnemu biskupovi Platovi: „Čítaj evanjelium a prines ako obetný dar svätý chlieb; vytlač tri strapce z viniča do pohára, maj so mnou spoločenstvo, ako nám ukázal Kristus Pán, keď vstal z mŕtvych na tretí deň.“¹⁸ To je jasné svedectvo o používaní čerstvo vytlačenej hroznovej šťavy pri slávení Večere Pánovej.

Prax vytlačania uchovaného hrozna priamo do kalicha prijímania dosvedčujú koncily, pápeži a teológovia, vrátane Tomáša Akvinského (1225–1274 n.l.).¹⁹ Používanie nefermentovaného vína je dobre zdokumentované najmä vo východných cirkvách ako je Etiópska cirkev, Nestoriánska cirkev západnej Ázie, alebo ako sú Kresťania sv. Tomáša v Indii, Koptské kláštory v Egypte, a Kresťania sv. Jána v Perzii. Každá z nich slávila Večeru Pánovu s nefermentovaným vínom vyrobeným buď z čerstvého alebo sušeného hrozna.²⁰

ZHRNUTIE

Vo svetle predchádzajúcich úvah môžeme skonštatovať, že „plod viniča,“ ktorý Kristus prikázal používať na pamiatku svojej vykúpajúcej krvi nebolo fermentované víno, ktoré v Písme predstavuje ľudskú skazenosť a Božie rozhorčenie, ale nefermentovaná a čistá hroznová šťava, výstižný symbol Kristovej nepoškvrnenej krvi preliatej na odpustenie našich hriechov.

Tvrdenie, že Kristus používal a schvaľoval používanie alkoholických nápojov sa zakladá na nepodložených domnienkach, ktorým chýba textová, kontextová a historická podpora. Dôkazy ktoré sme podali, svedčia, že Kristus sa zdržiaval všetkých omamných látok a svojim nasledovníkom nedal žiadny súhlas na ich užívanie.

18. *Acts and Martyrdom of St. Matthew the Apostle*, eds. Alexander Roberts and James Donaldson, *The Ante-Nicene Fathers* (Grand Rapids, 1978), zv. 8, str. 532–533.

19. Kvôli referencii a pojednaniu viď *Wine in the Bible*, str. 168–169.

20. Informácie o týchto cirkvách podáva G. W. Samson, *The Divine Law as to Wines* (New York, 1880), str. 205–217. Viď tiež Leon C. Field, *Oinos: A Discussion of the Bible Wine Question* (New York, 1883), str. 91–94; Frederic R. Lees and Dawson Burns, *The Temperance Bible-Commentary* (London, 1894), str. 280–282.

VÍNO V APOŠTOLSKEJ CIRKVI

Dôležitosť apoštolskej cirkvi ako modelu pre kresťanskú vieru a praktický život siaha k jej učeniu o užívaní alkoholických nápojov. Spôsob, akým apoštolovia chápali, kázali a praktizovali učenie Ježiša a Starej zmluvy o alkoholických nápojoch je základom pre rozhodnutie, či by sme sa my, ako kresťania v dnešnej dobe mali postaviť na stranu striedmeho užívania alebo na stranu abstinencie. Nový zákon sa zmieňuje o „víne“ (*oinos*) okrem štyroch evanjelií trinásťkrát,¹ z toho osem zmienok sa nachádza v knihe Zjavenie Jána, kde sa „víno“ väčšinou používa symbolicky na vyjadrenie buď ľudskej skazenosti, alebo Božieho trestu. Okrem textov spomínajúcich výslovne „víno“ je v Novom zákone viac ako dvadsať pasáží s výzvami pre kresťanov, aby boli „triezvi“ a „zdržanliví.“ Vo väčšine prípadov, ako si ukážeme, sú tieto výzvy priamo spojené s praktikami pitia. Najprv budeme krátko skúmať niektoré texty o víne a potom niektoré výzvy k abstinencii.

SKUTKY 2:13: „NAPLNENÍ SLADKÝM VÍNOM“

Apoštolovia takmer ešte ani nezačali hlásať svoje poslanstvo o Mesiášovi, keď boli obvinení z opilstva. Jedného dňa na Letnice prvá skupina veriacich obdržala dar jazykov, ktorý im umožnil hlásať evanjelium v jazykoch ľudí, ktorí sa zišli na sviatok v Jeruzaleme. Kým tisíce ľudí v dôsledku tohto zázraku uverili v Krista, iní sa začali učením posmievať a hovorili: „Naplnení sú sladkým vínom“ (Skutky apoštolov 2:13).

Niektorí usudzujú, že posmeškári by neobvinili kresťanov z opilosti, ak by ich už predtým nevideli požívať alkoholické víno. Slabinou tohto argumentu je, že predpokladá, že obvinenia posmeškárov boli založené na skutočnom pozorovaní kresťanov pri pití. Posmeškári však nezakladajú nutne svoje ohovárania na skutočnom očitom svedectve. Navyše, ak by chceli skutočne obviniť učeníkov z alkoholizmu, obvinili by ich slovami, že sú naplnení „vínom“ (*oinos*) a nie „hroznovou šťavou“ (*gleukos*).

1. Rimanom 14:21; Efežanom 5:18; 1.Timotejovi 3:8; 5:23; Títovi 2:3; Zjavenie Jána 6:6; 14:8; 14:10; 16:19; 17:2; 18:3, 13; 19:15.

Irónia obvinenia. Z pohľadu významu slova *gleukos* ako nealkoholickej hroznovej šťavy je irónia obvinenia zrejma sama osebe. Posmeškári vlastne chceli povedať: „títo muži, príliš odriekaví na to, aby sa dotkli čohokoľvek fermentovaného, sa opili hroznovou šťavou.“ Alebo, ako to vyjadril Ernest Gordon modernou rečou: „títo prohibicionisti sú opití z nealkoholického nápoja.“²

V irónii obvinenia, že apoštolovia sa opili z hroznovej šťavy (ich bežného nápoja), je ťažké prehliadnuť nepriamy, ale veľmi dôležitý dôkaz ich abstinentského životného štýlu a deduktívne aj abstinentského životného štýlu ich Učiteľa.

Historické potvrdenie tejto praxe podáva svedectvo Hegesipa, ktorý žil hneď po apoštoloch. V spise o „Jakubovi, bratovi Pánovom, [ktorý] nastúpil do cirkevnej vlády v spolupráci s apoštolmi,“ Hegesipus hovorí: „on bol svätý od lona svojej matky; nepil víno ani opojný nápoj, ani nejedol mäso.“³ Môžeme usudzovať, že prísny abstinentský životný štýl Jakuba, ktorý určitý čas slúžil ako predsedajúci úradník Jeruzalemskej cirkvi, bol príkladom pre Apoštolských kresťanov.⁴

EFEŽANOM 5:18: „NEOPÍJAJTE SA VÍNOM“

Mocné biblické obvinenie proti alkoholickému vínu nachádzame v Efežanom 5:18, kde Pavol upozorňuje Efežanov, hovoriac: „A nepíjajte sa vínom, v ktorom je prostopaš, ale buďte plení Duchom“ (Efežanom 5:18). Pasáž pozostáva z dvoch hlavných výrokov, postavených do vzájomného protikladu (antitéza): „opíť sa vínom“ verus „byť plnený Duchom.“

Antitéza naznačuje, že kontrast nie je medzi striedmosťou a hojnosťou, ale medzi plnosťou vína a plnosťou Ducha. Uvedené výroky

2. Ernest Gordon, *Christ, the Apostles and Wine. An Exegetical Study* (Philadelphia, 1947), str. 20.

3. Ako cituje Eusebius, v *Church History* 2, 23, 4, eds. Philip Schaff a Henry Wace, *Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church* (Grand Rapids, 1971), zv. 1, str. 125.

4. Preskúmanie životného štýlu takých židovsko-kresťanských siekt ako sú Ebioniti, Nazaréni, Elkeziáni a Enkratiti, by poskytlo značnú podporu pre abstinenciu od fermentovaného vína v apoštolskej cirkvi. Niekoľko informácií z tohto pohľadu poskytol G. W. Samson, v *The Divine Law as to Wines* (New York, 1880), str. 197–210. Hodnota jeho bádania je však oslabená nedostatkom presných referencií.

poukazujú na prirodzenú nezlučiteľnosť povahy a pôsobenia *zdrojov* takejto plnosti, a to opojného vína a Svätého Ducha. Takáto vzájomná nezlučiteľnosť vopred vylučuje schválenie mierneho užívania alkoholického vína.

Čo je prostopašnosť? Za Pavlovým napomenutím „Neopíjajte sa vínom“ nasleduje varovanie, ktoré je v niektorých prekladoch preložené: „pretože to je prostopašníctvo.“ Presný preklad gréckeho textu by znel: „A neopíjajte sa vínom, v ktorom [*en ho*] je prostopaš [*asotia* – doslova „nespasiteľnosť“].“ (viď napr. preklad prof. Roháčka). Anglický preklad RSV prekladá „*en ho* – v ktorom“ slovami „pretože to“, čím vytvára predpoklad, že predmetom „prostopaše“ nie je samotné víno, ale skôr opitie vínom. Takáto stavba vety nie je založená na nutnom exegetickom rozklade textu, ale na domnienke, že striedne užívanie fermentovaného vína bolo v novozákonnej dobe dovolené.

Pri pohľade do histórie, veľa prekladateľov a komentátorov chápe ako prostopaš skôr „víno“, než stav opilosti. Dôvodom je postavenie slova *oino* („víno“), ktoré v gréčtine stojí bezprostredne pred vzťažným zámenom „v ktorom.“ Potvrzuje to aj fakt, že slová „neopíjajte sa vínom“, ako podotýka *The Interpreter's Bible Commentary*, „sú citované z Príslovia 23:31 (LXX podľa Codexu A)“⁵, kde text odsudzuje skôr užívanie alkoholického vína („nehľad' na víno, že rudne“), než jeho zneužívanie.

Spomedzi starovekých prekladov, ktoré podávajú Efežanom 5:18 ako zavrnutie samotného alkoholického vína, sa môžeme zmieniť o slávnej latinskej Vulgáte (okolo r. 400 n.l.), kde čítame: „*et nolite inebriari vino, in quo est luxuria*“ („a nebudte opití vínom, v ktorom je rozkošníctvo, zmyselnosť“). Spojitosť medzi *vino* „vínom“ a *quo* „ktorom“ je v tomto latinskom preklade nepochybná, pretože vzťažné zámeno *quo* je rovnakého stredného rodu ako *vino*, ku ktorému sa vzťahuje.

Moderné preklady. Mnohé moderné preklady nasledujú Vulgátu v jej vernej presnosti. Napríklad French Synodal Version znie: „Ne

5. *The Interpreter's Bible* (New York, 1970), zv. 11, str. 714.

vous enivrez pas de vin: car le vin porte à la dissolution“ („neopíjajte sa vínom, pretože víno vedie k neviazanosti, rozpustilosti“). Aby sa odstránili akékoľvek možnosti nedorozumenia, prekladatelia zopakovali slovo „víno“ vo vedľajšej vete. Rovnaká jasná súvislosť sa nachádza vo francúzskom preklade Davida Martina, vo francúzskej verzii Ostervalda, na okraji v New American Standard Bible, v preklade Roberta Younga, v nemeckom preklade Die Gute Nachricht, v talianskom protestantskom preklade Riveduta od Giovanniho Luzziho, ako aj v talianskom katolíckom preklade, ktorý vydal Pontifikálny biblický inštitút.

V svetle početných starovekých a moderných prekladov, ktoré vyjadrujú vzťažné zámeno z Efežanom 5:18 ako odsúdenie nie opilstva, ale samotného vína sa ukazuje, že niektorí anglickí prekladatelia, kvôli svojej záľube vo víne sa radšej rozhodli, ako uvádza Ernest Gordon, „uchrániť povest' vína, a odsúdili len opilstvo.“⁶

1. TIMOTEJOVI 5:23: „UŽÍVAJ PO TROCHE VÍNA PRE SVOJ ŽALÚDOK.“

Keď sa nastolí téma vína v Biblii, prvý text, ktorý väčšine ľudí prichádza na myseľ je 1. Timotejovi 5:23, kde Pavol radí Timotejovi: „Nepi už iba vodu, ale pre svoj žalúdok a časté choroby užívaj trochu vína“ SEP. Tento text počas minulých 19-tich storočí používalo nespočetné množstvo ľudí, aby ospravedlnili svoje pitie alkoholických nápojov. Teda je pre nás dôležité, aby sme určili pravý charakter Pavlovej rady a jej aplikáciu pre nás dnes.

Charakter Pavlovej rady. Na Pavlovu radu Timotejovi sa musíme pozeráť predovšetkým ako na vyjadrenie otcovského záujmu, nie ako na direktívny príkaz. Apoštol *nenariaduje* svojmu milovanému synovi v Evanjeliu piť hojne vína; skôr mu radí užívať *trochu* vína „pre svoj žalúdok a časté choroby.“

Najvýznamnejšia je prezieravá obozretnosť apoštolovho jazyka. Nehovorí, „nepi viac vodu,“ ale, „nepi už iba vodu.“ Nehovorí, „pi víno,“ ale „užívaj s vodou trochu vína.“ Nehovorí, „pre fyzické potešenie svojho brucha,“ ale „kvôli zdravotným potrebám tvojho žalúdka.“ Aj keby

6. Ernest Gordon (n. 2), str. 31.

spomínané „víno“ bolo fermentované, tento text žiadnym spôsobom nepodporuje jeho bežné užívanie. Nehovorí Timotejovi „pi...“ ale „vezmi, uži...“ Slovo „vezmi, uži“ používajú lekári, keď predpisujú pacientovi dávkovanie lieku. Podobne slovo „trochu“ predpokladá *veľmi mierne* užívania vína. Celé to znie viac ako lekárske predpis pacientovi, než ako všeobecný princíp pre všetkých ľudí.

Timotej bol abstinent. Ďalším často ignorovaným faktom je, že rada „nepi už iba vodu“ v sebe zahŕňa náznak, že Timotej, podobne ako kňazi a nazarejci, až do toho času abstinoval od fermentovaného aj nefermentovaného vína, pravdepodobne podľa výuky a príkladu Pavla. Predtým, v tej istej epištole mu Pavol hovorí o tom, že kresťanský biskup nemá byť len abstinentom (*nefalion*), ale ani účastníkom na miestach pitia a zábavy (*me paroinon* – 1. Timotejovi 3:2–3). Je logické predpokladať, že apoštol by nedal pokyn Timotejovi, aby vyžadoval abstinenciu od cirkevných predstaviteľov bez toho, aby ho najprv nevyučil tomuto princípu. Fakt, že Timotej pil iba vodu znamená, že nasledoval radu svojho učiteľa veľmi svedomito.

Abstinencia kresťanských duchovných bola pravdepodobne založená na zákonoch Starej zmluvy, ktoré zakazujú kňazom užívať alkoholické nápoje (Leviticus 10:9–10). Prirodzenou aplikáciou by bolo, že kresťanský duchovný nemá byť menej svätý než židovský kňaz, najmä preto, že dôvod Mojžišovho zákona zostáva rovnaký: „aby ste vedeli robiť rozdiel medzi svätým a obecným, medzi nečistým a čistým, a aby ste boli schopní učiť synov Izraelových všetkým ustanoveniam, ktoré im hovoril Hospodin skrze Mojžiša“ (Leviticus 10:10–11). Princíp abstinencie nebol Pavlovým odporúčaním porušený, pretože užívanie trochy vína neodporúčal pre ulahodenie brucha, ale ako liek na žalúdok.

Druh vína. Všeobecne sa usudzuje, že víno, ktoré Pavol odporúčal Timotejovi bolo alkoholické. Toto však nie je vôbec isté z dvoch dôvodov: Po prvé, termín *oinos* („víno“), ako už bolo poukázané, sa používalo všeobecne na označenie buď fermentovaného, alebo nefermentovaného vína. Po druhé, existujú historické svedectvá, dosvedčujúce používanie nefermentovaného vína na medicínske účely.

Aristoteles (384–322 pred n.l.) odporúča užívať čerstvú hroznovú šťavu, v gréčtine nazývanú *glukus*, pretože „i keď sa nazýva vínom [*oinos*], nemá účinky vína... a neopíja ako bežné víno.“⁷ Ateneus, gramatik (280 n.l.), výslovne radí užívať nefermentované „sladké víno“ (*glukon oinon*) na žalúdočné ťažkosti. Píše: „Nech užíva sladké víno, buď zmiešané s vodou alebo ohriate, najmä druh nazývaný *protropos*, sladký Lesbický *glukus*, pretože je dobré na žalúdok; lebo sladké víno [*oinos*] nespôsobuje ťažkú hlavu.“⁸ Tu máme radu ktorá znie prekvapivo podobne ako Pavlova s tým rozdielom, že Ateneus špecifikuje druh odporúčaného vína, a to ako sladké víno, nazývané „lesbické“, pretože jeho alkoholická potencia bola odstránená.

Podobnú radu, týkajúcu sa zdravotného užívania vína dáva Plínius (79 n.l.), súčasník Pavla a autor slávnej publikácie *Natural History*. Odporúča užívanie prevareného, nefermentovaného vína nazývaného *adynamon* chorým osobám „u ktorých je obava, že im víno môže poškodiť.“⁹ Odporúča tiež vyhnúť sa vedľajším účinkom alkoholu užívaním takých vín, z ktorých bol obsah alkoholu odstránený filtráciou: „Vína sú najprospešnejšie, keď je všetka ich potencia prekonaná cedidlom.“¹⁰

V zmysle týchto svedectiev je rozumné usudzovať, že víno ktoré Pavol odporúčal Timotejovi môže oprávnené byť nefermentované. Ellen Whiteová podporuje tento záver slovami: „Pavol odporučil Timotejovi užívať trochu vína kvôli jeho žalúdku a častým neduhom, ale mal na mysli nefermentovanú šťavu z hrozna. Neradil Timotejovi užívať to, čo Pán zakázal.“¹¹

VÝZVY K ABSTINENCII

Apoštolské výzvy k abstinencii sú vyjadrené gréckym slovesom *nepho* a prídavným menom *nefalios* (1. Tesaloničanom 5:6–8; 1. Petrova 1:13; 4:7; 5:8; 2. Timotejovi 4:5; 1. Timotejovi 3:2, 11; Títovi 2:2).

7. Aristoteles, *Meteorologica* 387.b. 9–13.

8. Athenaeus, *Banquet* 2, 24.

9. Plínius, *Natural History* 14,18.

10. Tamtiež, 23, 24.

11. Ellen G. Whiteová, „Svadba v galilejskej Káne,“ *The Signs of the Times* (6. september, 1899): 6.

Pozoruhodná je jednota gréckych lexikonov o základnom význame slovesa *nefó* ako „abstinovať od vína“ a prídavného mena *nefalios* ako „abstinentný, bez vína.“¹²

Tieto významy sú doložené v spisoch Josephusa a Filóna, ktorí boli súčasníkmi Pavla a Petra. Josephus píše vo svojom diele *Antiquities of the Jews* o kňazoch toto: „Tí, ktorí nosia kňazské rúcha sú bez poškrvny a vynikajúci pre svoju čistotu a triezvosť [*nefalioi*], pretože im nie je dovolené piť víno, kým nosia toto rúcho.“¹³ Podobne vysvetľuje Filón v svojich *Special Laws*, že kňaz musí vykonávať svoju funkciu ako *nephalios*, teda úplne abstinujúci od vína, pretože musí vykonávať nariadenia zákona a musí byť v pozícii vykonávateľa konečného pozemského súdu.¹⁴

Ak Josephus, Filón a mnohí ďalší pisatelia použili *nefó/nefalios* v primárnom význame „abstinujúci od vína,“ máme dôvod veriť, že Pavol a Peter takisto použili tieto termíny v rovnakom význame. Tento záver podporuje, ako si ukážeme, kontext, v ktorom sú tieto termíny použité. Tieto slová sú zvyčajne prekladané prenesene v zmysle byť „striedmy, triezvy, krotký“. Takýto nepresný preklad zaviedol mnohých úprimných kresťanov k presvedčeniu, že Biblia učí skôr striedmosť v užívaní alkoholických nápojov, než abstinenciu. Poďme preskúmať niektoré apoštolské výzvy k abstinencii.

1. Tesaloničanom 5:6–8. V tomto liste Tesaloničanom Pavol vyzýva veriacich, aby „boli triezvi“ s ohľadom na náhly a nečakaný Kristov príchod slovami: „A tak tedy nespime jako ostatní, ale bdejme a budme triezvi [*nefomen*]. Lebo tí, ktorí spia, v noci spia, a ktorí sa

12. Pozri napr. G. W. Lampe, *A Patristic Greek Lexicon* (Oxford, 1961), heslo „*Nepho*“; James Donnegan, *A New Greek and English Lexicon*, r. 1847, heslo „*Nepho*“; Thomas S. Green, *A Greek–English Lexicon to the New Testament*, 1892, heslo „*Nepho*“; E. Robinson, *A Greek and English Lexicon of the New Testament* (New York, 1850), heslo „*Nepho*“; G. Abbott–Smith, *A Manual Greek Lexicon of the New Testament*, 1937, heslo „*Nepho*“; Hesychius of Alexandria, *Hesychii Alexandri Lexicon*, 1858, heslo „*Nephalios*“; Demetrios C. S. Byzantios, *Lexicon Epitomou tes Ellenikes Glosses*, 1939, heslo „*Nephalios*“.

13. Josephus, *Antiquities of the Jews* 3, 12, 2, prekl. William Whiston, *Josephus Complete Works* (Grand Rapids, 1974), str. 81.

14. Philo, *De Specialibus Legibus* 4, 183.

opíjajú, sú v noci opilí. Ale my súc synmi dňa budme triezvi [*nefomen*] oblečú si pancier viery a lásky a vezmúc za prilbu nádej spasenia.“ (1. Tesaloničanom 5:6–8).

Táto stať pozostáva z niekoľkých kontrastných paralel: svetlo a tma, deň a noc, bdenie a spánok, byť triezvy a byť opitý. V zmysle týchto kontrastov medzi synmi dňa, ktorí sú triezvi a synmi noci, ktorí sú opití je evidentné, že napomenutie „byť triezvy“ neznamená len byť mentálne ostražitý, ale hlavne fyzicky abstinovať.

Tento záver podporuje spojitosť medzi triezvosťou a bdelosťou: „bdejme a budme triezvi“ (v.6). Prvé sloveso *gregoromen* naráža na mentálnu bdelosť a druhé *nefomen* na fyzickú abstinenciu. Inak by to bolo zbytočné opakovanie (tautológia): „bdejme a budme bdelí.“ Je zrejmé, že Pavol spája mentálnu bdelosť s fyzickou abstinenciou, pretože tieto dve veci patria k sebe. Mentálna bdelosť v Novom zákone sa často spája, ako si ukážeme, s fyzickou abstinenciou. Toto bude zrejmejšie, keď budeme rozoberať ďalšie predmetné pasáže.

1. Petrova 1:13. Výzva k fyzickej abstinencii, vyjadrená slovesom *nefó*, sa opäť vyskytuje trikrát v prvej epištole Petra (1:13; 4:7; 5:8). Je pozoruhodné, že vo všetkých troch textoch je Petrovo napomenutie k abstinencii dané do kontextu s pripravenosťou na Kristov neodvratne blízky návrat. To naznačuje, že Peter, ako aj Pavol, zakladá svoju výzvu k životu abstinencie a svätosti na istote a blízkosti Kristovho návratu.

Slovo *nefó* Peter prvýkrát používa v 1. Petrovej 1:13: „Preto opášte si bedrá svojej mysle, buďte dokonale triezvi [*nefontes*], dúfajte v milosť, ktorá vám bude daná pri zjavení Ježiša Krista“ (SEVP). Peter tu, podobne ako Pavol, dáva do súvisu mentálnu bdelosť („opášte si svoje mysle“) s fyzickou abstinenciou („buďte dokonale triezvi“).

Výzva „abstinovať“ nadobúda v 1. Petrovej 1:13 radikálnu formu, pretože hneď po tom nasleduje príslovka „*teleios*“, čo znamená „dokonale“ alebo „úplne“. Teda správny preklad je: „buďte úplne alebo dokonale abstinentní“. Väčšina prekladateľov, pravdepodobne pre svoju záľubu v pití sa rozhodla urobiť z príslovky *teleios* modifikátor ďalšieho slovesa *elpisate* („dúfajte“), teda preklad potom znie: „úplne dúfajte v milosť“ (SEP) alebo „dúfajte do konca“ (angl. KJV). Avšak idióm, používaný inde v Novom zákone pre „do konca“ nie je *teleios*

samostatne, ale slovné spojenie *mechri telous* alebo *heos telous* (Židom 3:6,14; 1. Korintanom 1:8; 2. Korintanom 1:13).

Je pozoruhodné, že Vulgáta, slávny Hieronymov latinský preklad, ktorý celé stáročia slúžil ako oficiálna katolícka Biblia, prekladá *teleios* ako modifikátor slova *nefontes*, teda, „*sobrii perfecte*“ („dokonale triezvi“). Z môjho pohľadu Hieronymov preklad presne odráža úmysel Petra, ktorý svoju výzvu k abstinencii opakuje vo svojej epištole ešte dvakrát. Teda správny preklad by mal byť: „Preto opášte si svoje mysle, súc úplne abstinentní, upnite svoju nádej na milosť, ktorá k vám prichádza pri zjavení Ježiša Krista.“

1. Petrova 4:7. Druhý výskyt slova *nefó* sa objavuje v 1. Petrovej 4:7. „A všetkému sa priblížil koniec. Teda buďte rozumní [*sofronesate*] a triezvi [*nepsate*] k modlitbám.“ Peter tu opäť napomína kresťanov, aby ostali mentálne ostražití a fyzicky abstinujúci. Význam slova *nefó* ako abstinencia od vína podporuje tiež kontext, kde Peter dáva do protikladu starý životný štýl „neviazanosti, vášní, *opilstva*, zábav, hýrivého a nezákonného modlárstva“ (1. Petrova 4:3) s novým životným štýlom striedmosti a abstinencie. Pasáž môže byť parafrázovaná nasledovne: „Všetkému sa priblížil koniec; preto buďte triezvi v mysli a odriekaví v živote, aby ste boli schopní udržať si zdravý zbožný život v tomto kritickom čase.“

1. Petrova 5:8. Tretí výskyt slova *nefó* sa nachádza v 1. Petrovej 5:8: „Buďte triezvi [*nepsate*] a bdejte [*gregoresate*], lebo váš protivník, diabol, obchádza ako revúci lev a hľadá, koho by zožral.“ Rovnako ako v predchádzajúcich dvoch prípadoch, aj tu Peter spája mentálnu ostražitosť s fyzickou abstinenciou, pretože tieto dve veci sú na sebe vzájomne závislé. Alkoholické nápoje znižujú citlivosť svedomia a úsudku, teda oslabujú zábrany ku konaniu zla. Konečným dôsledkom je, že Satan je schopnejší „zožrať“ doslova „vypiť“ (*katapino*) takých ľudí.

Rozdiel medzi *nepsate* (od *ne piein*, „nepiť“) a *katapiein* (od *kata piein* „vypiť“) rozoznal Adam Clarke, ktorý to komentuje takto: „Nie každého môže prehltnúť. Tí, ktorí sú triezvi a bdeli, sú proti nemu odolní; tých nemôže prehltnúť. Tí, ktorí sú opití starosťami tohto sveta

a nie sú ostražití, tých môže prehltnúť. V tomto verši je krása a pôvabné prepojenie medzi prvými a poslednými slovami, ktoré, myslím, nie je povšimnuté: Buďte triezvi – *nepsate*, odvodené z *ne* – nie, a *piein* – piť, (nepite, neprehltajte!) a *katapiein*, od *kata* – dole, a *piein* – piť (prehltnúť). Ak prehltnete opojný nápoj, satan prehltnie vás. Počujte to, vy alkoholicy, opilci, pijani, alebo pod akými inými menami ste známi v spoločnosti alebo medzi spoluhriešnikmi: Opojný nápoj nie len vaša cesta k satanovi, ale aj satanova cesta do vás. Ste takí, akých môže satan prehltnúť.“¹⁵

Keď to zhrnieme, všetkých päť použití slova *nefó*, dve u Pavla (1. Tesaloničanom 5:6,8) a tri u Petra (1. Petrova 1:13; 4:7; 5:8), ukazujú úžasnú zhodu v zdôrazňovaní ako mentálnej ostražitosti, tak aj fyzickej abstinencie. Je tiež významné, že všetkých päť výziev k abstinencii sa vyskytuje v kontexte prípravy na blízky návrat Krista.

Nefalios ako fyzická abstinencia. Prídavné meno *nephalios* Pavol používa trikrát vo svojom opise požiadaviek na biskupov, ženy a starších mužov. Prvé dva prípady sa nachádzajú v 1. Timotejovi 3:2,11: „Tedy biskup musí byť bez úhony, muž jednej ženy, *triezvy* [*nefalion*], rozumný [*sofrona*], slušného chovania, pohostinný, schopný učiť, nie pijan vína [*me paroinon*]... Tak podobne musia byť počestné aj ženy, nie pomluvačné, *triezve* [*nefaliou*], verné vo všetkom.“ Tretí prípad sa nachádza v Títovi 2:2: „Starší muži nech sú *triezvi* [*nefaliou*], vážni, rozumní [*sofronas*], zdraví vo viere, láske, trepezlivosti.“

Predtým sme upozornili, že prídavné meno *nefalios* používali vtedajší autori ako Filón a Josephus na označenie abstinencie od vína. Táto doslovná interpretácia je podporená faktom, že v 1. Timotejovi 3:2 a Títovi 2:2 sa prídavné meno *nefalios* objavuje spolu so *sofron*. Prvé označuje fyzickú abstinenciu a druhé mentálnu obozretnosť, resp. rozumovú vnímavosť. Spojenie medzi týmito dvoma slovami si vyžaduje doslovnú interpretáciu *nefalios* ako abstinenciu od vína.

„**Nie pijan.**“ Niektorí sa prú o tom, že presná interpretácia *nefaliou* ako abstinent si odporuje s výrazom *me paroinos*, preloženým

15. Adam Clarke, *The New Testament of Our Lord and Saviour Jesus Christ* (New York, 1938), zv. 2, str. 869.

ako „nie pijan.“ Zdôvodňujú to tým, že Pavol by nemohol nariadiť biskupovi najprv byť abstinentom a potom „nie pijanom,“ t.j. striedmym v užívaní vína. Tento zdanlivý rozpor môže vyriešiť poznanie, že význam *paroinos* znamená viac než „oddaný vínu, opitý“.16 Môže v sebe zahŕňať aj pomocnú myšlienku byť *para* „blízko“ *oinos* „vína,“ teda blízko miesta, kde sa konzumuje víno. „Staroveký *paroinos*,“ ako vysvetľuje Lees a Burns, „bol človek zvyknutý navštevovať podujatia, kde sa pije alkohol, a ako dôsledok toho sa stal úzko spojený s opojným nápojom.“17

Albert Barnes, uznávaný komentátor Nového zákona vysvetľuje význam slova *paroinos* takto: „Grécke slovo (*paroinos*)... ak to chceme vystihnúť správne, znamená *pri víne*, teda zachytáva to, čo sa koná *pri* alebo *nad* vínom, ako je hýrivá zábava, pijanské pesničky atď. Potom tiež označuje, ako je to v tomto prípade, niekoho, kto sedí pri víne; teda, kto má vo zvyku piť ho. ...To znamená, že ten, kto má vo zvyku piť víno, alebo kto je navyknutý sedieť s tými, ktorí sa mu oddávajú, by nemal byť pripustený do duchovnej služby. Spôsob, akým apoštol pojednáva o tomto predmete nás vedie k silnému presvedčeniu, že v žiadnom zmysle nemienil odporučiť jeho používanie; že ho považoval za nebezpečné a že si želal, aby vykonávatelia duchovnej služby sa mu úplne vyhýbali.“18

Význam slova *paroinos* ako „blízko vína,“ teda blízko miesta, kde sa pije alkohol, podporujú staroveké aj moderné grécke slovníky. *Lexicon Graeci Testamenti Alphabeticum*, vydaný v roku 1660, definuje *paroinos* v gréčtine a latinčine ako „*para to oino, apud vinum*“, čo sa dá preložiť ako „v blízkosti alebo v prítomnosti vína“.19 Liddell a Scott definujú príbuzné slovo *paroinios* ako „patriaci k pijúcej spoločnosti.“20

16. Henry G. Liddell a Robert Scott, *A Greek-English Lexicon*, 1968, heslo „*paroinos*“.

17. Frederick R. Lees a Dawson Burns, *The Temperance Bible-Commentary* (London, 1894), str. 367.

18. Albert Barnes, *Notes, Explanatory and Practical on the Epistles of Paul to the Thessalonians, to Timothy, to Titus and to Philemon* (New York, 1873), str. 140.

19. *Lexicon Graeci Testamenti Alphabeticum*, 1660, heslo „*Par-oinos*“.

20. Henry G. Liddell a Robert Scott, *A Greek-English Lexicon*, 1968, heslo „*Paroinios*“. Rovnaký význam udáva moderný grécko-anglický lexikon: G. Giannakopoulou a E. Siapenou, *Ariston Ellenoaggaikon Lexicon*, 1971, heslo „*Paroinos*“.

Ak to chápeme v tomto zmysle, vidíme, že *me paroinos* neoslabuje slovo *nefalios*. Naopak, zosilňuje ho. To, čo Pavol hovorí, je, že biskup musí byť nielen abstinentom, ale sa má tiež zdržiavať od návštev a schvaľovania takých miest a takých spoločností, ktoré by mohli byť pokušením pre jeho abstinenciu alebo abstinenciu iných. To je v súlade s Pavlovou výstrahou v 1. Korinťanom 5:11: „Ale teraz som vám napísal, aby ste neobcovali s takým, ktorý sa menuje bratom, a pritom je smilník, lakomec, modloslužobník, rúhač, *opilec*, vydierač. S takým ani len nejedávajte!“ (SEVP)²¹

Hlavný dôvod, ktorý Pavol uvádza pre to, aby sme žili zdržanlivý a zbožný život je eschatologický: „Lebo sa zjavila milosť Božia, spasiteľná všetkým ľuďom, ktorá nás vyučuje, aby sme sa odriekli bezbožnosti a svetských žiadostí a aby sme rozumne a spravodlivo a pobožne žili na tomto svete očakávajúc blahoslavenú nádej a príchod slávy veľkého Boha a nášho Spasiteľa Ježiša Krista, ktorý dal sám seba za nás, aby si nás vykúpil od každej neprávosti a očistil sebe ľud zvláštny, horlivý dobrých skutkov“ (Títovi 2:11–14). Zdravý a svätý život je v Písme odporúčaný nielen kvôli osobnému zdraviu a kvalite života, ale predovšetkým kvôli Božej túžbe žiť v nás v tomto súčasnom živote (1. Korinťanom 3:16–17; 6:13) a mať s nami spoločenstvo v živote, ktorý príde.

Je to práve táto nádej pripravenosti na prijatie Krista a na prijatie Ním v deň jeho slávneho príchodu, ktorá by mala motivovať každého kresťana, aby sa očisťoval „tak ako je aj on čistý“ (1. Jánova 3:3). Je to práve táto nádej, na ktorú sa Peter odvoláva, keď zdôrazňuje rozumovú vnímavosť a fyzickú abstinenciu v týchto troch skúmaných textoch. Po jeho výzve „opásať si svoje mysle a byť dokonale triezvi“ bezprostredne nasleduje výzva: „nadejte sa na nesenú vám milosť, ktorá vám bude daná, keď sa zjaví Ježiš Kristus“ (1. Petrova 1:13).

Pre kresťanov, ktorí veria v istotu a neodvratnú blízkosť Kristovho návratu, predstavujú apoštolské výzvy zdržať sa od alkoholických nápojov väčší význam: predstavujú hmatateľnú odpoveď na Božie pozvanie urobiť konkrétne prípravy na druhý Kristov príchod.

21. Dôraz pridaný.

ZÁVER

Biblické učenie o užívaní alkoholických nápojov sa dá zhrnúť do jednej vety: *Písmo je jednotné v hlásaní striedmosti pri užívaní prospešných, nefermentovaných nápojov a abstinencie od užívania alkoholických fermentovaných nápojov.* Praktický význam tohto záveru sa dá tiež vyjadriť jednou vetou: Ak prijímame biblické učenie, že pitie alkoholických nápojov je nielen fyzicky škodlivé, ale aj morálne nesprávne, cítime nutnosť, aby sme nielen sami abstinovali od opojných látok, ale tiež pomáhali iným konať rovnako.

Samuele Bacchiocchi

VÍNO V BIBLIÍ

1. vydanie

Preklad: Benjamín Byrtus

Ing. Anna Guzanová

Odborná spolupráca: Daniel Horničár, Th.D.

Jazyková spolupráca: Mgr. Miriam Nohajová Frištiková

Foto na obálke: Donald May

Grafický návrh obálky: Daniel Bacchiocchi

Sadzba, pre-press: Darina Šimová

Redakčná príprava: Benjamín Byrtus

© Sion plus n.o.

publikačné centrum

Pekná 2

040 01 Košice

tel./fax: 055 699 95 09

tel.: 0907 119 885

e-mail: sionplus@centrum.sk

<http://www.sion.host.sk>

Vytlačené na Slovensku

ISBN 978-80-89351-02-2

9788089351022
